

พลเรือนไม่มีอาวุธกับการติดตามดูแลความรุนแรง:
ศึกษากรณี ศูนย์ข้อมูลฯ ในช่วง “ปิดกรุงเทพฯ”*

ปัญญา พรหมณ์แก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Email: panyajs41ku69@gmail.com

*บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์ และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2559 เรื่อง “ปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในประเทศไทย: ศึกษากรณีศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในช่วงสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ” และเป็นบทความที่ถูกรวบรวมในงานประชุมวิชาการประจำปี 2560 หัวข้อ “ประเทศไทยกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่ยั่งยืน” (Thailand’s Sustainability Transition) เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทำความเข้าใจสาเหตุที่ทำให้กลุ่มทางสังคมได้พยายามก่อร่างการทำงานในฐานะพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ และ 2) วิเคราะห์บทบาทของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่เกิดขึ้นมีนัยสำคัญอย่างไร ต่อการกำกับดูแลความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งยืดเยื้อผ่านการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ผลการศึกษาสะท้อนเงื่อนไขการก่อร่างศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง เกี่ยวข้องกับ 1) ข้อจำกัดต่อการกำกับดูแลความรุนแรงจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2) การกล่าวอ้างและการช่วงชิงการใช้วาทกรรมปฏิบัติการสันติวิธี 3) การตระหนักต่อประเด็นความรุนแรงของภาคส่วนต่างๆ 4) การรับรู้ถึงสัญญาณความเสี่ยงก่อนเหตุความรุนแรงปรากฏ และ 5) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และการทำงานเชิงสหสาขาวิชา รวมทั้งการวิเคราะห์ผ่านกรอบศึกษาปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ ยังได้สะท้อนความสำคัญและจำเป็นยิ่งของบทบาทพลเรือนที่ปราศจากอาวุธทั้งในฐานะคนในและคนนอกสถานการณ์ที่ต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อสร้างเงื่อนไขลดทอนความรุนแรงร่วมกัน ด้วยเหตุที่ทุกฝ่ายล้วนเสี่ยงตกเป็นเหยื่อความรุนแรงได้ และเพื่อสร้างทางเลือกที่บ่งชี้ว่าผู้คนที่ทั้งเป็นกลางและไม่เป็นกลางต่างสามารถสร้างบทบาทต่อการกำกับดูแลความรุนแรงได้ โดยสิ่งนี้อาจมีนัยสำคัญต่อการกำกับดูแลความรุนแรงในอนาคต

คำสำคัญ: ปฏิบัติการสันติวิธี, การป้องกันพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, การกำกับดูแลความรุนแรง, นวัตกรรมทางสังคม

Unarmed Civilians and Violence Monitoring: A Case Study of CCTVW during "Bangkok Shutdown"

Panya Parmkaew*

Chulalongkorn University

Email: panyajs41ku69@gmail.com

* Master of Arts Program in Human and Social Development, Graduate School, Chulalongkorn University.

Abstract

This paper aims to obtain an understanding of causes that contribute to the forming of a societal group working as unarmed civilians, and analyze the significance of the roles of unarmed civilians in relation to violence monitoring under the chronological conflict. The analysis was conducted by the qualitative research methods, and in - depth interviews of vital informative groups. The finding reflects the forming of the Coalition Center for Thai Violence Watch (CCTWW), which includes 1) the limitations of violence monitoring from relevant sectors; 2) claims and seizures of Non - Violent Actions Discourses; 3) the awareness of the issue of violence among various sectors; 4) the premonition of the signs of risk before the occurrences of violent circumstances; 5) the application of interdisciplinary knowledge and work as well as the assessment of non - violent actions exercised by unarmed civilians. This further reflects the significance of the roles of unarmed civilians, both as outsiders and insiders of relevant circumstances, who take on a role of generating conditions to collectively moderate violence. This is because every side could equally fall in to victims of violence. These conditions are moreover significant to the construction of alternatives indicating that both the public who are impartial and partial are able to engage in violence monitoring. In this respect, this condition might be of significance to violence monitoring in the future.

Keyword: Non - violent action, Unarmed civilian protection, Social movement, Security without weapon, Social innovation

บทนำ

ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เหตุการณ์ความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ชุมนุมทางการเมืองได้รับความสนใจของสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลลัพธ์ที่ก่อความเสียหายและความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงที่ปรากฏเรื่อยมา ตัวอย่างความสนใจหนึ่งได้ถูกสะท้อนออกมา คือ การปรากฏบทบาทอาสาสมัครพลเรือนบางกลุ่มที่เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อแสวงหาหนทางในการติดตามดูแลความรุนแรงหรือสร้างเงื่อนไขเพื่อป้องกันและยับยั้งความเสี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น ดังที่เริ่มปรากฏเด่นชัดตั้งแต่ช่วงเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปี พ.ศ. 2553 ที่ปรากฏอย่างน้อย 3 รูปแบบ (ศูนย์ข้อมูลมติชน, 2554) คือ

- 1) *การสังเกตการณ์* ดังกรณี กลุ่มสันติอาสาสมัครพิทักษ์กับการติดตามและรายงานสถานการณ์ในฐานะคนกลาง เพื่อลดทอนการสร้างข่าวลือที่ก่อความเสี่ยงความรุนแรง (จื่อนารา รอฮานี, 2553; จุฬารัตน์ ดำรงวิถีสรรพ, 2559)
- 2) *การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์* ดังกรณี กลุ่มคนเสื้อขาว กลุ่มคนทำงานออฟฟิศ บริเวณถนนสีลมกับการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อเรียกร้องให้ทุกฝ่ายไม่ใช้ความรุนแรง (ศูนย์ข้อมูลมติชน, 2554) หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ชุมนุม ดังเช่น กลุ่มวันอาทิตย์สีแดง (Red Sunday) ที่ใช้แฟลชม็อบเพื่อขับเคื่อนการแสดงออกหรือการเรียกร้องอย่างสร้างสรรค์และไม่ใช้ความรุนแรง (ภัควดี วีระภาสพงษ์, 2557) และ
- 3) *การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง* ดังกรณี กลุ่มพุททิกากับการออกคู่มือการชุมนุมด้วยสันติวิธี หรือการจัดกิจกรรมเพื่อนรับฟังเพื่อความเข้าใจด้วยหลักการสื่อสารอย่างสันติ (nonviolent communication) (เครือข่ายพุททิกา, 2553) หรือปฏิบัติการของหน่วยแพทย์อาสาที่มีบทบาทสำคัญต่อการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมต่อเหยื่อของความรุนแรง (ศปช., 2553)

แบบแผนการกระทำของกลุ่มทางสังคมที่ปรากฏอาจไม่เกี่ยวข้องกับทั้งคำสั่งรัฐ หรือปฏิบัติภายใต้การครอบงำหรือบงการจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้การตระหนักของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลร่วมกัน

ปรากฏการณ์เหล่านี้อาจแสดงถึงบทบาทของสามัญชนพลเรือนที่ปราศจากอาวุธกับความพยายามต่อการติดตามดูแลความรุนแรงภายใต้ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นเรื่อยมา

เช่นเดียวกับช่วงสถานการณ์ปลายปี พ.ศ. 2556 การชุมนุมต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ลุกกลามและขยายตัวเป็นการชุมนุมขับไล่รัฐบาล และก่อเกิดเป็นความรุนแรง ดังกรณีเหตุการณ์ปะทะหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 30 พฤศจิกายน เหตุการณ์ปะทะหน้าทำเนียบรัฐบาล วันที่ 1 – 3 ธันวาคม และเหตุการณ์ปะทะบริเวณศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานครไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง วันที่ 26 ธันวาคม ที่ปรากฏผลของความรุนแรงอันมีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต (ศูนย์เอร่าวัน, 2557) รวมถึงการยกระดับการชุมนุมเป็นการชุมนุมขับไล่รัฐบาลนำโดยคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และประกาศ “การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ” (Bangkok shutdown) ในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2557

ภายหลังการประกาศส่งผลทำให้อาสาสมัครเครือข่ายพลเมืองเผ่ากระวัง ความรุนแรงทางการเมือง นักเคลื่อนไหวด้านสันติวิธีและสิทธิมนุษยชน และนักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีข้อกังวลต่อความเสี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ริเริ่มปรึกษาหารือและทำงานร่วมกัน โดยมุ่งสนใจประเด็นเรื่องสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรง นำไปสู่การถอดบทเรียนการทำงานของภาคส่วนปฏิบัติการภายใต้เหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมา ดังเช่น เหตุการณ์ความรุนแรงภายใต้สถานการณ์การชุมนุมทางการเมือง พ.ศ. 2553 เหตุการณ์ช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ร่วมกับบทเรียนจากการทำงานภัยพิบัติในช่วงเหตุการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ พ.ศ. 2554 นำไปสู่การพิจารณาสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงทั้งที่เกี่ยวข้องกับทั้งสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมนุม พฤติกรรมของผู้คน บริบทสถานการณ์ การเตรียมการรับมือความรุนแรง ศักยภาพด้านอาวุธ ความเสียหายจากความรุนแรง และมาตรการควบคุมสถานการณ์ สิ่งเหล่านี้ได้ถูกจัดหมวดหมู่บนฐานทางวิชาการและ

กลายเป็นหลักการอ่านสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงที่มีระเบียบวิธีการรวมทั้งองค์ความรู้นี้ได้ถูกนำไปใช้พัฒนาหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนการติดตามสัญญาณระดับความเสี่ยงความรุนแรงในช่วงสถานการณ์ชุมนุมปิดกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเครื่องมือรูปแบบตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรง(Indicator) ขึ้น โดยมี การนำไปทดลองใช้จริงในพื้นที่ชุมนุมร่วมกับการปรึกษาหารือร่วมกับนักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มสันติอาสาสมัครชีพยาน หน่วยงานทางการแพทย์ปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมต่อการติดตามความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น (อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559) จนกลายเป็นตัวชี้วัดความเสี่ยงรุนแรง 14 ตัวชี้วัด

นอกจากนี้ยังได้มีการวางแผนทางสื่อสารข้อมูลที่ได้จากการประเมินตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรงไปยังภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและสาธารณะ ส่งผลให้มีการริเริ่มวางแผนการทำงานเพื่อสนับสนุนการประเมินความเสี่ยงความรุนแรงช่วงการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ บนฐานการทำงานรูปแบบอาสาสมัคร โดยมีการเชิญชวนคนทำงานและบุคคลที่มีความสนใจเป็นอาสาสมัครเข้ามาฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นและการใช้ตัวชี้วัดเพื่อสนับสนุนการประเมินความเสี่ยงความรุนแรงในพื้นที่ชุมนุม (มนชนก พรหมรัตน์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2559; อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559) รวมถึงวางแผนทางการรายงานข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงที่ถูกรวบรวมจากอาสาสมัครเป็นการรายงานข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงรูปแบบรายวันผ่านช่องทางเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย ภายใต้ชื่อ “ศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง” โดยมีอาสาสมัครลงพื้นที่ชุมนุมเพื่อประเมินความเสี่ยงความรุนแรงอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2557 วันเดียวกับการเริ่มการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ อย่างเป็นทางการ¹ ก่อนจะยุติการทำงานเมื่อมีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

¹ รายละเอียดการศึกษาและการวิเคราะห์บทบาทและการทำงานของศูนย์ข้อมูลฯ ภายใต้สถานการณ์ชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ผู้ศึกษาได้นำเสนอเอาไว้ในส่วนของเนื้อหาวิทยานิพนธ์ “ปฏิบัติการสันติ

ไม่ว่าการทำงานของศูนย์ข้อมูลฯ จะส่งผลโดยตรงต่อการลดความเสี่ยงต่อความรุนแรงในช่วงการชุมนุมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด แต่ทว่าการปรากฏขึ้นของศูนย์ข้อมูลฯ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนเรื่องราวที่ว่า “ทำไมพลเรือนไม่มีอาวุธที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือไม่ใช้ตัวแสดงหลักภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งจึงต้องเข้ามามีบทบาทต่อการทำหน้าที่ติดตามดูแลความรุนแรงหรือมีปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ” โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบข้อคำถามที่ว่า

- 1) เงื่อนไขใดที่นำไปสู่การก่อร่างปฏิบัติการของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ และ
- 2) บทบาทของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธมีนัยสำคัญอย่างไรต่อการกำกับดูแลความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งยึดเยื้อ วัตถุประสงค์ดังกล่าวเพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของบทบาทของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธกับความพยายามสร้างการเปลี่ยนผ่านทางสังคมการเมืองที่ไม่ทำให้ความขัดแย้งผันแปรไปสู่รุนแรง อันมีบทบาทสำคัญยิ่งในปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย

กรอบศึกษาปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ

การพิจารณาเงื่อนไขที่มีอิทธิพลและการก่อร่างกลุ่มทางสังคมในฐานะปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ ทำให้ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

แนวคิดปฏิบัติการรักษาสันติภาพโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ (Unarmed Civilian Peacekeeping; UCP) เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อจำกัดของปฏิบัติการป้องกันพลเรือนโดยใช้กองกำลังทางทหารติดอาวุธหรือวาทกรรมการรักษาสันติภาพที่มักผูกโยงกับบทบาทการทำงานขององค์การสหประชาชาติ โดยแนวคิดนี้ถูกพัฒนาขึ้นจากการหยิบนำแนวคิดการรักษาสันติภาพพลเรือน (civilian peacekeeping) อันเป็นแนวคิดกระแสหลักมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดพื้นฐานที่มีแต่เดิม ดังเช่น การวางสถานภาพระหว่าง

วิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในประเทศไทย: ศึกษากรณีศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในช่วงสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ”

กลาง (interposition) ของกลุ่มสตรีชาวแอฟริกาที่เป็นตัวเชื่อมให้เกิดการสื่อสารระหว่างชนเผ่าที่เป็นคู่ขัดแย้ง หลักการสันติเสนา (shanti sena) การสื่อสารระหว่างเผ่าที่เป็นคู่ขัดแย้ง หลักการสันติเสนาของ มหาตมะ คานธี เกี่ยวกับการใช้กองกำลังเพื่อสันติภาพ (peace army) อันเป็นการทำงานของสามัญชนพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อติดตามเฝ้าระวังในการป้องกันยับยั้งเงื่อนไขความรุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยแนวคิด UCP มุ่งอธิบายและสร้างพื้นที่ให้กับปฏิบัติการของกลุ่มทางสังคมที่ใช้ปฏิบัติการของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อป้องกันยับยั้งความรุนแรงทางตรง และสร้างสภาวะที่เอื้อต่อสันติภาพบนฐานคิดของการรักษาสันติภาพโดยพลเรือน (Civilian peacekeeping) และการป้องกันที่ปราศจากอาวุธ (Unarmed protection) (Schweitzer, 2010) โดยปฏิบัติการตามหลัก UCP อาจก่อตัวขึ้นได้ทั้งจากสามัญชนพลเรือนและภาคประชาสังคมเอง หรือเกี่ยวข้องกับภาครัฐหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ (Wallis, 2010) หากพิจารณาองค์ประกอบปฏิบัติการตามหลัก UCP สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1

องค์ประกอบของปฏิบัติการป้องกันโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ

การประยุกต์จากแผนภาพนำเสนองานของ (Ducan, 2015) โดยอธิบายถึงเป้าหมายการทำงาน (วงกลมด้านในสุด) ผ่านวิธีการทำงาน และกิจกรรมต่าง ๆ (วงกลมระหว่างกลางและด้านนอกสุด) ของปฏิบัติการป้องกันโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ (Unarmed Civilian Protection; UCP)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของปฏิบัติการตามแนวคิด UCP

ภาพที่ 1 เป็นการฉายภาพการทำงานตามหลัก UCP โดยภาพรวมประกอบด้วย 1) *เป้าหมายการทำงาน* (วงกลมด้านในสุด) บ่งบอกถึง เป้าหมายการทำงานเกี่ยวข้องกับปกป้องกันความรุนแรง การเพิ่มระดับความมั่นคงปลอดภัย และการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นที่ทำให้ท้องถิ่นสามารถสร้างปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงด้วยตนเองได้ อันเป็นเงื่อนไขที่ เอื้อต่อการสร้างสภาวะสันติภาพในระยะยาว 2) *ความพยายามสร้างพลังเพื่อการสนับสนุนและการป้องกัน* (วงกลมส่วนที่สอง ถัดจากส่วนในสุด) โดยเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขจากตัวปฏิบัติการเอง (ความเป็นสันติวิธีของปฏิบัติการ) และเงื่อนไขภายนอก (การมีส่วนร่วมการทำงานกับตัวแสดงต่างๆ การสนับสนุนการทำงานภายใต้อำนาจทางศีลธรรม อำนาจทางกฎหมาย และการสร้างความน่าสนใจในสื่อ) เงื่อนไขเหล่านี้เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นการยอมรับ และเอื้อต่อการแสวงหาทางออกอนาคตร่วมกันที่ไม่นำไปสู่การสร้างวัฏจักรความรุนแรงรอบใหม่ และ 3) *ยุทธวิธีปฏิบัติการ* (วงกลมส่วนที่สามและวงนอกสุด) เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินงานและกิจกรรมที่สามารถจำแนกได้ 4 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมเชิงรุก (ดังเช่น สถานภาพระหว่างกลาง การส่งเสริมเพื่อสร้างการป้องกัน และการแสดงตนเพื่อการป้องกัน) การติดตามเผ่าระวัง (ดังเช่น การเผ่าระวังข้อตกลงหยุดยิง การควบคุมข่าวลือ การแจ้งเตือนล่วงหน้าและการตอบสนองล่วงหน้า) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ (ดังเช่น การสร้างความเชื่อมั่น การเจรจาหลายฝ่ายหลายช่องทาง) และการส่งเสริมศักยภาพเพื่อรองรับการพัฒนา (ดังเช่น การสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการ UCP ด้วยตัวเองอย่างยั่งยืน และการฝึกอบรม) (Schirch, 2006; Wallis, 2010)

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของ Tor Kristian Birkeland ที่พยายามศึกษากลุ่มปฏิบัติการที่หยิบใช้หลักการ UCP ได้แก่ Swedish Fellowship Of Reconciliation (SweFOR), Christian Peacemaker Teams (CPT), Peace Brigades International (PBI), Ecumenical Accompaniment Programs for Palestine and Israel (EAPPI) และ Nonviolent Peaceforce (NP) พบว่า แนวทางปฏิบัติการของแต่ละกลุ่มยังได้รับอิทธิพลจากหลักการทำงาน

ของกลุ่ม รวมถึงการปรับการทำงานให้สอดคล้องตามบริบทพื้นที่และสถานการณ์ความขัดแย้งอีกด้วย (Birkeland, 2016)

หากพิจารณาหลัก UCP พบว่า จุดเด่นของปฏิบัติการ ได้แก่ การสร้างทางเลือกต่อการป้องกันยับยั้งความรุนแรง ที่มาจากบทบาทพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ ปฏิบัติการยับยั้งความรุนแรงอาจดีกว่าปฏิบัติการทางทหาร เนื่องจากเป็นการทำงานโดยใช้อำนาจแบบอ่อน (soft power) เพื่อสร้างการไว้วางใจและการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเงื่อนไขต่อการป้องกันความรุนแรงและสามารถทำงานในบริบทที่ครอบคลุมมากกว่า และค่าความสูญเสียที่ต้องจ่ายใช้น้อยกว่าปฏิบัติการทางทหารมาก (Carriere, 2010) รวมทั้งสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อสถานะสันติภาพในระยะยาว เนื่องจากการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนการป้องกันความรุนแรงด้วยพวกเขาเองได้ (Schirch, 2006) อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็ได้อ่อนข้อจำกัดเช่นกัน ได้แก่ ปฏิบัติการไม่สามารถยับยั้งผู้ก่อความรุนแรงบางกรณีได้ และปฏิบัติการอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของกลุ่มต่างๆ ได้ (Wallis, 2010) และความสำเร็จอาจเกี่ยวข้องกับตัวกระทำที่รัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงการเห็นความสำคัญของการปกป้องพลเรือนของตน (Julian, 2010) และ *กลุ่มองค์กรที่ไม่ใช้รัฐ* ที่มีบทบาทสนับสนุนการป้องกันยับยั้งความรุนแรง (Schirch, 2006)

แม้ว่าแนวคิด UCP จะสามารถสะท้อนวิธีการทำงานโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อการป้องกันยับยั้งความรุนแรงอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังมีข้อจำกัดต่อการอธิบายงานศึกษาชิ้นนี้ เนื่องจากการอธิบายผ่านแนวคิด UCP มักเน้นอธิบาย “วิธีการ” ที่ยังไม่สามารถสะท้อน 1) องค์ประกอบการทำงานผู้กระทำการในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังเช่น การระดมทรัพยากร เงื่อนไขโครงสร้างโอกาสทางการเมือง 2) การอธิบายยังมีข้อจำกัดต่อการสะท้อนให้เห็นว่า วิธีการที่ปราศจากอาวุธนั้นตั้งอยู่บนหลักคิดปฏิบัติการสันติวิธีอย่างแท้จริงหรือไม่ หรือการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นเพียงการกระทำที่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรหรือความชอบธรรมเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนขบวนการไปยังเป้าหมายเท่านั้น และ 3) การใช้คำว่า “การรักษา

สันติภาพ” ยังถูกรอบงำด้วยวาทกรรมหลักอาจนำไปสู่การมองเชื่อมโยงหรือถูกมองในฐานะปฏิบัติการขององค์การสหประชาชาติ รวมทั้งแนวคิด UCP อาจใหญ่โตเกินไปที่จะอธิบายการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ที่มีขอบเขตการทำงานขนาดเล็ก ดังนั้น เพื่อลดทอนข้อจำกัดการอธิบายผ่านแนวคิด UCP และหนุนเสริมการมองศูนย์ข้อมูลฯ ในฐานะปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ ทำให้ผู้ศึกษาได้หยิบนำ **แนวคิดปฏิบัติการสันติวิธี (non – violent action)** มาพิจารณาร่วมด้วย ส่งผลทำให้

1) *หลักความคิด* ทำให้สามารถมองปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจากอาวุธตั้งอยู่บนฐานคิดการแสวงหาข้อยุติความขัดแย้งอย่างสันติและการไม่ใช้ความรุนแรงว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด

2) *วิธีการปฏิบัติการ* ทำให้ขยายกรอบการมองเฉพาะการป้องกันความรุนแรงทางตรงไปสู่การมองปฏิบัติการที่สัมพันธ์กับการยับยั้งความรุนแรงในชั้นอื่นๆ ดังเช่น ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Galtung, 1990) เนื่องจากปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นดำรงอยู่ในฐานะภาวะแย้ง (Anti – thesis) และเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตามขั้นของความรุนแรงเช่นเดียวกัน (Johansen, 2007) โดยผู้ศึกษามองว่า มโนทัศน์การใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องของการช่วงชิงความหมายและการให้คุณค่าของคนในสังคมว่าจะใช้สิ่งใดเพื่อการจัดการความขัดแย้ง การสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือมุ่งไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังภาพที่ 2

การช่วงชิงความหมายโน้ตชนการใช้ความรุนแรงและปฏิบัติการสันติวิธี

ภาพที่ 2 การช่วงชิงความหมายโน้ตชนความรุนแรงและสันติวิธี

3) **เงื่อนไขที่ส่งผลต่อปฏิบัติการ** การใช้แนวคิด UCP ร่วมกับปฏิบัติการสันติวิธีส่งผลให้พิจารณาเงื่อนไขที่มาจากตัวปฏิบัติการ ตัวผู้กระทำ การ รวมถึงเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเปลี่ยนแปลงจากปฏิบัติการ ได้แก่ การโอนอ่อนผ่อนตาม การบังคับโดยสันติ และการมุ่งสลายอำนาจโดยสิ้นเชิง

4) **การอธิบายจุดเด่นและข้อจำกัดของปฏิบัติการ** เพื่อสะท้อนจุดเด่นของการสร้างทางเลือกต่อการป้องกันยับยั้งความรุนแรงด้วยบทบาทพลเรือน รวมทั้งหนุนเสริมความเข้าใจถึงธรรมชาติของความขัดแย้งและความรุนแรงที่มีพลวัต ก่อตัวได้จากหลายเงื่อนไขปัจจัย สามารถเปลี่ยนรูปได้ ดังนั้น ไม่มีเครื่องมือทางสังคมใด สามารถแก้ไขจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้ทั้งหลัก UCP และปฏิบัติการสันติวิธีจึงไม่ได้ให้คำตอบถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น แต่ทว่าทั้งสองแนวคิดได้สะท้อนนัยสำคัญของสังคมที่พยายามแสวงหาแนวทางเลือกและพัฒนาเครื่องมือใหม่ๆ บนฐานการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อทดลองจัดการความขัดแย้งเพื่อไม่ให้ผันแปรไปสู่การใช้ความรุนแรง

5) **การอธิบายจุดเด่นและข้อจำกัดต่อการอธิบายงานศึกษา** ที่ทำให้สามารถมองปฏิบัติการของกลุ่มสามัญชนพลเรือน ดังเช่น ศูนย์ข้อมูลฯ ในฐานะปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่ขับเคลื่อนบนหลักปฏิบัติการสันติวิธี

อีกทั้งการพิจารณาทั้งสองแนวคิดสามารถนำไปใช้อธิบายการทำงานในสเกลระดับเล็กลงได้

แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวคิดยังมีข้อจำกัดต่อการสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับ “ทรัพยากร” และ “โอกาส” ที่เป็นเงื่อนไขที่ขับเคลื่อนขบวนการไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงหยิบนำ ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (resource mobilization theory) และทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (political process theory) ร่วมพิจารณาด้วย เนื่องจากผู้ศึกษามองว่าการก่อร่างการทำงานที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการระดมทรัพยากรเพื่อก่อตัวและขับเคลื่อนการทำงานของขบวนการไปยังเป้าหมาย โดยทั้งสองแนวคิดได้สะท้อนสาระสำคัญ 3 ประเด็น คือ (McCarthy, 2004)

1) *รูปแบบทรัพยากร* ที่จำแนกตามงานศึกษาของเอด்வาร์ดและแม็คคาร์ธี (Edward and McCarthy) ได้แก่ ทรัพยากรด้านหลักจริยธรรม ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ทรัพยากรด้านองค์กร – สังคม ทรัพยากรมนุษย์ และ ทรัพยากรด้านวัตถุ

2) *กลไกการเข้าถึงทรัพยากร* ได้แก่ การระดมจากผู้สนับสนุน การผลิตเอง การถือครอง / การฉกฉวยทรัพยากร และการอุปถัมภ์

3) *เงื่อนไขทางการเมือง* ในฐานะโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการ โดยได้หยิบยกงานศึกษาของคิทส์เชลท์ (Kitschelt) ที่ได้นำเสนอตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่าง

โครงสร้างนำเข้าทางการเมือง (input) โดยพิจารณากลุ่มผลประโยชน์ กลไกควบคุมของฝ่ายบริหาร พันธมิตรทางนโยบาย เพื่อสะท้อนว่าระบบการเมืองมีลักษณะเปิดกว้างหรือปิดกั้น

โครงสร้างผลผลิตทางการเมือง (output) โดยพิจารณาสมรรถภาพการนำนโยบายมาปฏิบัติ เพื่อสะท้อนว่ากลไกรัฐมีอำนาจแบบรวมศูนย์หรือกระจายอำนาจ ความเข้มแข็งของระบบราชการ เพื่อพิจารณาว่าระบบการเมืองมีความแข็งตัวหรืออ่อนตัว

เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างนำเข้าทางการเมือง (ระบบการเมืองแบบเปิด / ปิด) กับโครงสร้างผลผลิตทางการเมือง (แข็งตัว / อ่อนตัว) โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์ใน 4 ลักษณะ ดังตารางที่ 1 (Kitschelt, 1986)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างนำเข้าทางการเมืองกับโครงสร้างผลผลิตทางการเมือง

โครงสร้างนำเข้าทางการเมือง (Input)			
โครงสร้างผลผลิตทางการเมือง (Output)	แข็งตัว	ระบบการเมืองเปิด	ระบบการเมืองปิด
		<ul style="list-style-type: none"> • ยุทธศาสตร์กำหนดการเคลื่อนไหวแบบยืดหยุ่น • มีนัยสำคัญที่จะตอบสนองตามข้อเรียกร้อง • โอกาสเกิดนวัตกรรมทางนโยบายมีสูง • การกดดันโดยโครงสร้างต่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> • ยุทธศาสตร์กำหนดการเคลื่อนไหวแบบเผชิญหน้า • การตอบสนองตามขั้นตอนมีไม่มากนัก • นวัตกรรมเกิดขึ้นในระดับปานกลาง - ต่ำ • การกดดันโดยโครงสร้างสูง
โครงสร้างผลผลิตทางการเมือง (Output)	อ่อนตัว	ระบบการเมืองเปิด	ระบบการเมืองปิด
		<ul style="list-style-type: none"> • ยุทธศาสตร์กำหนดการเคลื่อนไหวมีการปรับตัวลักษณะยืดหยุ่น • มีนัยสำคัญจะเกิดผลกระทบตามขั้นตอน • การผลักดันนโยบายมีลักษณะคุมเชิงกัน • นวัตกรรมทางนโยบายจะมีระดับปานกลาง - ต่ำ • การกดดันทางโครงสร้างต่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> • ยุทธศาสตร์กำหนดการเคลื่อนไหวแบบเผชิญหน้าจะเกิดผลตามข้อเรียกร้องไม่มากนัก • ผลที่มีต่อนโยบายมีน้อย นวัตกรรมทางนโยบายจะมีต่ำมาก • การกดดันโดยโครงสร้างสูง

ที่มา: Kitschelt, 1986 อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมัง, 2554

หากกล่าวโดยสรุป กรอบศึกษาปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ มีความจำเป็นต้องใช้หลายแนวคิดทฤษฎีร่วมกันเพื่อใช้พิจารณาจุดสำคัญในแต่ละประเด็น คือ **1) แนวคิด UCP** สามารถสะท้อนการพิจารณาถึง เป้าหมายและวิธีการทำงาน ของปฏิบัติการพลเรือนเพื่อติดตามดูแลความรุนแรงได้ อย่างไรก็ตามแนวคิด UCP ยังมีข้อจำกัดทั้งต่อการให้ความสำคัญต่อการไม่ใช้ความรุนแรงมากเกินไป ขอบเขตการอธิบายที่อาจใหญ่โตเกินไป สำหรับการอธิบายศูนย์ข้อมูลฯ และการประสพข้อจำกัดการพิจารณาถึงการระดมทรัพยากรและโอกาสทางการเมืองอันมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนขบวนการไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงหนุนเสริมการอธิบายด้วย **2) แนวคิดปฏิบัติการสันติวิธี** เพื่อสนับสนุนการอธิบายปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจาก

อาวุธในระดับเล็กลงได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงพิจารณาความสัมพันธ์
 ปฏิบัติการสันติวิธีกับการติดตามดูแลความรุนแรงทั้งในเชิงกายภาพ เชิง
 โครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรมได้ และ 3) **ทฤษฎีการระดมทรัพยากรและทฤษฎี
 กระบวนการทางการเมือง** เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์การระดมทรัพยากรและ
 โอกาสทางการเมืองภายใต้บริบทสถานการณ์ที่ปรากฏอันมีอิทธิพลทั้งต่อก่อร่าง
 กลุ่มทางสังคมและการขับเคลื่อนปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่
 เกิดขึ้น

วิธีการวิจัย

บทความนี้ต้องการตอบคำถามวิจัยหลัก คือ 1) เงื่อนไขที่นำไปสู่การ
 ก่อร่างปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อติดตามดูแลความรุนแรง
 และ 2) นัยสำคัญของปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธต่อการกำกับดูแล
 ความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งยืดเยื้อ ดังนั้นการศึกษาจึงเลือก
 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ *การสัมภาษณ์เชิงลึก* กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 4 กลุ่ม
 ได้แก่ คณะทำงานศูนย์ข้อมูลฯ (คณะทำงานหลักและอาสาสมัคร) ภาควิ
 เครือข่ายศูนย์ข้อมูลฯ กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลศูนย์ข้อมูลฯ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มี
 นัยสำคัญ โดยใช้แนวคำถามทั่วไป (ข้อคำถามที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทุกกลุ่ม
 สามารถรับรู้และสามารถตอบข้อคำถามดังกล่าวได้ ดังเช่น ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้
 ข้อมูล ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ข้อคำถามใน
 ประเด็นความรุนแรงและปฏิบัติการสันติวิธี เป็นต้น) และแนวคำถามเฉพาะ
 (ข้อคำถามที่ปรับเหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้ง 4 กลุ่ม ดังเช่น การ
 จัดการสถานการณ์ความเสี่ยงความรุนแรงของกลุ่มผู้ชุมนุม แนวทางการ
 ช่วยเหลือเยียวยาความรุนแรงของหน่วยงานทางการแพทย์ เป็นต้น)

รวมถึง ณ ช่วงเวลาชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ผู้ศึกษาได้มีส่วนร่วมการ
 ทำงานในฐานะอาสาสมัครศูนย์ข้อมูลฯ ทำให้เอื้อต่อการศึกษาศูนย์ข้อมูลฯ ด้วย

มุมมองคนใน (emic view)² โดยมีการหยิบนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งจาก ประสบการณ์ทำงาน การมีส่วนร่วมการทำงานกับศูนย์ข้อมูลฯ (ส่วนกลาง) การเข้าถึงข้อมูลและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนงานศึกษา ขั้นนี้ได้ ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตีความข้อมูลแบบอุปนัย (analytic induction) เพื่อตอบข้อคำถามข้างต้น

ผลการศึกษา

ผู้ศึกษาจำแนกการอธิบายเพื่อตอบข้อคำถามออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) เงื่อนไขการก่อร่างศูนย์ข้อมูลฯ และ 2) นัยสำคัญของปฏิบัติการสันติวิธีโดย พลเรือนที่ปราศจากอาวุธ ดังนี้

เงื่อนไขการก่อร่างศูนย์ข้อมูลฯ

การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ร่วมกับการสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบถึงเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญต่อการก่อร่างการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ที่ แสดงให้เห็นว่า เหตุใดสามัญชนพลเรือนจึงได้เข้ามามีบทบาทต่อการติดตาม ดูแลความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยผู้ศึกษาสามารถจำแนกการมองออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) บริบทแวดล้อม และ 2) ตัวกระทำการ ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทแวดล้อม

การพิจารณาบริบทสถานการณ์ในช่วงก่อนการประชุมปิดกรุงเทพฯ พบ ถึงบริบทแวดล้อมที่กระตุ้นให้ภาคส่วนต่างๆ ตระหนักต่อประเด็นความรุนแรง ดังนี้

² แม้ว่าผู้ศึกษามีข้อได้เปรียบในฐานะคนในที่เฝ้าต่อการวิเคราะห์การทำงานศูนย์ข้อมูลฯ แต่ทว่าผู้ ศึกษาที่ประสบข้อจำกัดต่อการถอยออกมาเพื่อวิเคราะห์ในฐานะคนนอกเช่นกัน อย่างไรก็ตามผู้ ศึกษาได้พยายามทำให้เกิดการมองในฐานะคนนอกผ่านวิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลที่สำคัญที่หลากหลาย การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลช่วงภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นมาสักระยะหนึ่งเพื่อเฝ้าต่อการลอคตึบบางอย่าง รวมทั้งสนับสนุนการมองการทำงานศูนย์ ข้อมูลฯ ในฐานะคนนอกในระดับหนึ่ง

ความอ่อนแอของระบบการเมืองปกติ

เงื่อนไขที่ปรากฏชัดเจนตั้งแต่ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ภายหลังสภามิตรรับร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ในวาระที่ 2 และ 3 จนเกิดกระแสตื่นตัวทางการเมืองและการชุมนุมเคลื่อนไหวคัดค้านของมวลชนจำนวนมาก อีกทั้งมีการยกระดับการชุมนุมจากการคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมไปสู่การขับไล่รัฐบาล รวมทั้งเคลื่อนการชุมนุมปิดสถานที่ราชการต่างๆ อันส่งผลให้การขับเคลื่อนระบบการเมืองปกติถูกขัดขวางจนไม่สามารถดำเนินการตามปกติได้ รวมทั้งการถูกมองในฐานะคู่ขัดแย้งทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีข้อจำกัดต่อการกำกับดูแลความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

หากพิจารณาผ่านตัวแบบของคิทส์เชลท์ (Kitschelt) เกี่ยวกับตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างนำเข้าทางการเมือง พบว่า มีความสัมพันธ์กับ “ระบบการเมืองเปิดกว้างและโครงสร้างทางการเมืองอ่อนตัว” เนื่องจาก

โครงสร้างระบบการเมืองเปิดกว้าง – เนื่องจากระบบการเมืองมีความอ่อนแอและประสบข้อจำกัดต่อการจัดการความขัดแย้งรุนแรง ด้านหนึ่งก็เอื้อให้ภาคส่วนต่างๆ แสวงหาการทำงานรูปแบบใหม่ๆ แนวคิดการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ๆ ขึ้นมาทดลองจัดการปัญหาที่สถานการณ์ ดังเช่น ภาคธุรกิจที่เข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางเพื่อสร้างเงื่อนไขลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น หรือข้อกังวลหรือความห่วงใยต่อประเด็นความรุนแรงของภาคประชาสังคมนำไปสู่การก่อตัวของเครือข่ายพลเมืองเฝ้าระวังความรุนแรงทางการเมืองเพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดการจัดการเงื่อนไขความรุนแรงจากหลายฝ่าย เป็นต้น

โครงการผลผลิตทางการเมืองอ่อนตัว – เนื่องจากระบบการเมืองไม่สามารถใช้มาตรการบีบบังคับเข้มงวดเข้าควบคุมกลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้ เงื่อนไขนี้ด้านหนึ่งก็กลายเป็นโอกาสที่เอื้อประโยชน์ต่อการระดมทรัพยากรหรือทำให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงที่มีความตระหนักต่อประเด็นความรุนแรงสามารถแสวงหาวิธีการเพื่อจัดการเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรง

ชั้นของความรุนแรงที่ปรากฏ

หากพิจารณาชั้นของความรุนแรงที่ปรากฏตั้งแต่ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 จนกระทั่งก่อนเกิดเหตุการณ์ชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ผ่านแนวคิดสามเหลี่ยมความรุนแรงของกัลดุง พบว่า

ความรุนแรงทางตรง (direct violence) ที่ปรากฏขึ้นเรื่อยมาตั้งแต่ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ดังกรณี การโปรยหมามั่วในพื้นที่ชุมนุมกลุ่มเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) บริเวณแยกจตุรพงษ์ 2 ครั้ง ในช่วงเดือนตุลาคม จนมีผู้ได้รับบาดเจ็บ การลอบโจมตีพื้นที่ชุมนุมหลายเหตุการณ์ช่วงพฤศจิกายน – ธันวาคม จนกระทั่งเหตุการณ์ความรุนแรงจากปะทะอันเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ชุมนุม เจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มกองกำลังติดอาวุธไม่ระบุฝ่าย อันส่งผลให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ดังเช่น เหตุการณ์ปะทะบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 30 พฤศจิกายน เหตุการณ์ปะทะสนามกีฬาไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง วันที่ 26 ธันวาคม เหตุการณ์ลอบยิงกลุ่มผู้ชุมนุมบริเวณแยกคอกวัว ถนนตนะนาว วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2557 เป็นต้น โดยรายงานศูนย์เอราวิชั่นฯ ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 จนถึงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2557 ระบุถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่พบทั้งหมด 17 เหตุการณ์ โดยมียอดผู้ได้รับบาดเจ็บสูงถึง 472 ราย และยอดผู้เสียชีวิต 8 ราย (ศูนย์เอราวิชั่น, 2557)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence) โดยผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่าเกี่ยวข้องกับกำบังคับใช้มาตรการหรือกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายรัฐ ดังเช่น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การใช้มาตรการสลายการชุมนุม ดังกรณี เหตุการณ์ปะทะสนามกีฬาไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง อันเป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญต่อเหตุการณ์ปะทะกับกลุ่มผู้ชุมนุม รวมถึงการใช้แก๊สน้ำตาอย่างส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์ปะทะกับกลุ่มผู้ชุมนุม รวมทั้งอำนาจการใช้กำลังของกลุ่มคนองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ดังเช่น การ์ดผู้ชุมนุม แม้ว่าด้านหนึ่งเพื่อหนุนเสริมมาตรการความปลอดภัยให้แก่ผู้เข้าร่วมการชุมนุมและพื้นที่การชุมนุม แต่ทว่าอีกด้านหนึ่งก็เอื้อต่อการใช้กำลังหรือการก่อ

ความรุนแรงที่ปรากฏตั้งแต่ช่วงก่อนการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ดังกรณี นักข่าวเยอรมนีถูกทำร้ายร่างกาย ในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2556 เป็นต้น

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (cultural violence) โดยผู้ศึกษามองว่าเกี่ยวข้องกับมุมมองต่อความรุนแรงว่าเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ การกล่าวอ้างหลักเหตุผลเพื่อใช้อธิบายความรุนแรงที่ไม่สามารถระบุผู้ก่อความรุนแรงได้ โดยเรียกว่า ชายชุดดำ มือที่สาม ไอ้โม่ง อันสะท้อนถึง “การปฏิเสธความรับผิดชอบที่มีการจัดตั้ง” ที่ทำให้เหตุการณ์ความรุนแรงและผู้ก่อความรุนแรงก็ยังเป็นเรื่องที่คลุมเครือต่อไป รวมทั้งการสื่อสารประทุษวาจา (Hate speech) เพื่อสร้างอคติ ความเกลียดชัง การแบ่งเขาแบ่งเรา ที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้ามที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังหรือประทุษวาจา ช่วงก่อนการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ

ความตระหนักของกลุ่มทางสังคม

ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ที่เผชิญกับความอ่อนแอของระบบการเมืองปกติ รวมถึงการปรากฏขึ้นความรุนแรงต่างๆ ส่งผลให้กลุ่มทางสังคมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงพยายามค้นหาแนวทางหรือวิธีการเพื่อจัดการ

หรือลดทอนเงื่อนไขความรุนแรงที่เกิดขึ้น ดังเช่น *ภาครัฐ* ดังกรณี คำสั่งที่ 0001 (คอ.รส.).31/016 ลงวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2557 ของศูนย์อำนวยการรักษาความสงบแห่งชาติ (คอ.รส.) มีประกาศกองร้อยควบคุมฝูงชนห้ามพกพาอาวุธ (เดลินิวส์, 2557) *หน่วยงานความมั่นคง* ดังกรณี จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแต่ละเหล่าทัพเพื่อติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด (คม ชัด ลึก, 2556) *กลุ่มผู้ชุมนุม* ทั้งฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านรัฐบาล กับความพยายามใช้หลักการชุมนุมเคลื่อนไหวอย่างสันติปราศจากอาวุธ (แกนนำ กปปส.สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2559; แกนนำ นปช., สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2559) *ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม* กลุ่มต่างๆ ที่พยายามเป็นตัวกลางและแสวงหาทางออกของความขัดแย้ง (ThaiPublica, 2557; สภาหอการค้าไทย, 2556) และการจัดกิจกรรมการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มต่างๆ ดังเช่น กลุ่มพอกันที! กลุ่ม WE VOTE กลุ่ม Ants'Power (กรุงเทพธุรกิจ, 2557) *สื่อมวลชน* ที่พยายามสร้างการกำกับดูแลสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือกต่อการสื่อสารเนื้อหาที่นำไปสู่การสร้างความเกลียดชังจนนำไปสู่การใช้ความรุนแรง (ประชาไท, 2556) *หน่วยงานทางการแพทย์* ดังกรณี การประสานงานระหว่างแพทย์ในระบบและแพทย์ปฏิบัติการเพื่อเตรียมพร้อมรับมือเหตุความรุนแรง (กฤตยชญ์ ปรียัทศนีย์เวช, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559) รวมทั้งสร้างแนวทางป้องกันผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์มักกลายเป็นเหยื่อความรุนแรงเสียเอง ดังปรากฏจากเหตุการณ์ทำงานช่วงปี 53 (เจ้าหน้าที่มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2557; ภูมินทร์ ศิลพานันท์, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559) *คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (กสม.)* ที่ใช้บทบาทเชื่อมโยงการทำงานระหว่างตัวแสดงต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อสร้างกรอบความร่วมมือหลายฝ่ายสนับสนุนแนวทางการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างเงื่อนไขต่อการลดทอนความเสี่ยงความรุนแรงในสถานการณ์ (เอกสารเครือข่ายพลเมืองฯ, 2556) *องค์กรระหว่างประเทศ* ด้านการพัฒนาและการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง ได้มีการทำงานติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด (Jasmin Lutzi, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559) รวมทั้งพยายามยึดโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานการณ์เพื่อแสวงหาทางออกของความ

ขัดแย้งและขับเคลื่อนสังคมตามแนวทางประชาธิปไตยระยะยาว (สมชัย เย็นสบาย, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2559) และ*ภาคีวิชาการ* ที่พยายามสร้างพื้นที่กลางเพื่อให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับสถานการณ์หรือหาทางออกจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีการดำรงอยู่ของโอกาสและทรัพยากรทั้งที่เอื้อหนุนและลดทอนการสร้างเงื่อนไขต่อการกำกับดูแลความรุนแรง

การกล่าวอ้างและช่วงชิงการใช้วาทกรรมปฏิบัติการสันติวิธี

แม้สาระสำคัญข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามของหลายฝ่ายในการจัดการหรือลดทอนเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรง อย่างไรก็ตามการปรากฏความรุนแรงในชั้นต่างๆ ที่มีความถี่และความเข้มข้นสูงขึ้นจนกระทั่งถึงช่วงการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ โดยผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตบางประการต่อประเด็นดังกล่าว ได้แก่

อคติต่อหลักคิดเรื่องสันติวิธี เนื่องจากผู้คนในสังคมยังมีมุมมองเชิงอคติ ความไม่มั่นใจ หรือการตั้งคำถามบางอย่างทั้งต่อหลักคิดสันติวิธี กลุ่มเคลื่อนไหวด้านสันติวิธี หรือบทเรียนสันติวิธีที่ผ่านมา ดังกรณี ความล้มเหลวการใช้พื้นที่วัดปทุมวนารามให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ณ ช่วงการชุมนุม นปช. เป็นต้น (แกนนำ กปปส., สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2559; แกนนำ นปช., สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2559; ผู้บังคับการเหตุการณ์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2559)

เมื่อผู้ตระหนักต่อความรุนแรงกลายเป็นผู้ก่อความรุนแรงเสียเอง เนื่องจากแม้ตัวกระทำการต่างๆ ต่างมีความตระหนักถึงประเด็นความรุนแรงหรือสร้างเงื่อนไขที่ลดทอนความเสี่ยงความรุนแรง แต่ทว่าเหตุการณ์ความรุนแรงหลายเหตุการณ์กลับเกิดขึ้นจากตัวผู้กระทำการเหล่านั้นเอง ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ในส่วนเนื้อหาของความรุนแรงที่ปรากฏข้างต้น

การเมืองที่อยู่เหนือสันติวิธี เนื่องจาก หลักการไม่ใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติการสันติวิธีที่ตัวกระทำการต่างๆ พยายามหยิบใช้สื่อสารไปสู่สังคมอาจ

ถูกใช้ในฐานะเหตุผลทางการเมือง (politized) เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมหรือลดทอนความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้าม เพื่อนำไปสู่การขับเคื้อนการทำงาน การใช้อำนาจ การใช้กำลัง เพื่อมุ่งเป้าหมายของแต่ละกลุ่มมากกว่าตระหนักถึงคุณค่าแท้จริงที่นำไปสู่เป้าหมายอย่างชอบธรรมโดยไม่สร้างความสูญเสียขึ้น เพราะท้ายที่สุดการใช้ความรุนแรงยังคงถูกใช้เป็นเหตุผลและวิธีการเพื่อตอบโต้กับสถานการณ์ที่ทำให้ทายต่อผู้กระทำการมากกว่าฐานความคิดด้านสันติหรือปราศจากอาวุธ

ส่วนที่สอง ตัวกระทำการ

การมองบทบาทตัวกระทำการในฐานะพลเรือนที่ปราศจากอาวุธผ่านกลุ่มคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อร่างศูนย์ข้อมูลฯ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การก่อตัวการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ไม่ได้ก่อตัวขึ้นมาทันทีทันใดในช่วงสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ แต่เป็นการสั่งสมการทำงานหลายประการ โดยสามารถอธิบายเงื่อนไขสำคัญ อันเกี่ยวข้องกับ

การรับรู้ถึงสัญญาณความเสี่ยงก่อนเหตุความรุนแรงปรากฏ

โดยทั่วไปประเด็นความรุนแรงมักได้รับความสนใจจากสังคมภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว แต่ทว่าความน่าสนใจของการก่อร่างการทำงานกลุ่มคนทำงานศูนย์ข้อมูลฯ คือ การรับรู้ถึงสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็น ตั้งแต่ช่วงก่อนเหตุการณ์ชุมนุมคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โดยการรับรู้ถึงสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงเริ่มต้นจากกลุ่มคนทำงานอาสาสมัครจำนวนไม่กี่คนที่ได้มีการริเริ่มสังเกตการณ์บนพื้นฐานการทำงานที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมบางกลุ่มที่ปรากฏตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 ดังเช่น การชุมนุมบริเวณพื้นที่สวนสาธารณะลุมพินี และการชุมนุมกลุ่ม คปท. จนนำไปสู่การพบถึงเงื่อนไขความเสี่ยงทั้งที่มาจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยทั้งต่อกลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุมและผู้ที่ผ่านไปมาโดยรอบ และข้อพิพาทระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมและชุมชนในบริเวณนั้น (อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์,

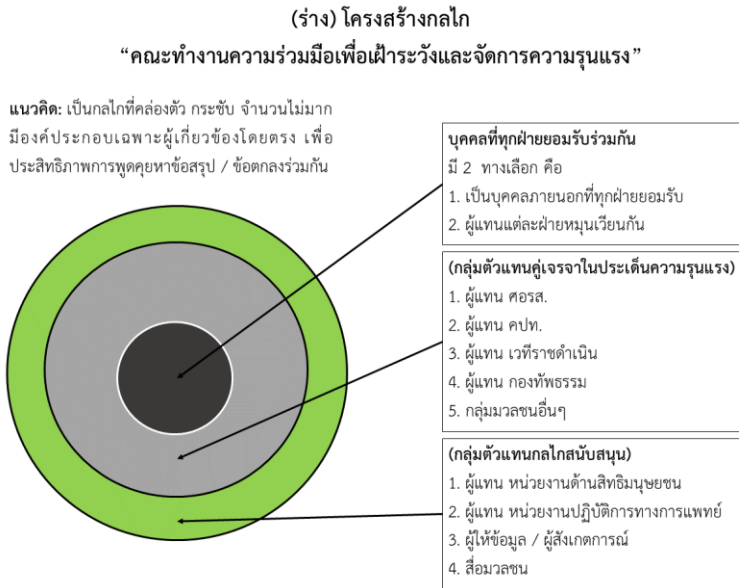
30 ตุลาคม 2559) รวมถึงปริบทสถานการณ์ภายหลังวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เมื่อรัฐสภาได้ผ่านมติวาระที่ 2-3 ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ในการประชุมคราเดียวกัน (19 ชั่วโมง) ส่งผลให้เกิดกระแสคัดค้านจากหลาย ภาคส่วนและมีการออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเป็นจำนวนมาก นำไปสู่การพูดคุย ในระดับภาคีเครือข่ายของกลุ่มคนทำงานอาสาสมัครและเป็นจุดเริ่มต้นของการ ประสานการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง โดยตรง อันเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการก่อตัวศูนย์ข้อมูลฯ ในเวลาต่อมา

การสร้างกรอบความร่วมมือที่เป็นทางการ

ภายหลังการปรึกษาหารือของกลุ่มคนทำงานอาสาสมัครกับภาคี เครือข่ายข้างต้น นำไปสู่การก่อตัวของเครือข่ายพลเมืองเฝ้าระวังความรุนแรง ทางการเมือง อันเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้สนใจจากภาคประชาสังคมกลุ่ม ต่างๆ ได้แก่ กลุ่มสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่ม กลุ่มพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน กลุ่มโครงการสายรุ้งประชาธิปไตย กลุ่ม มูลนิธิผสานวัฒนธรรม เครือข่ายวางแผนและผังเมืองเพื่อสังคม มูลนิธิองค์กร กลางเพื่อประชาธิปไตย (P - NET) สถาบันปฏิบัติการทางสังคมและฝึกรอบรม อาสาสมัครไทย (CNSA) องค์การคนพิการสากลประจำภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (DPI / AP) และ ตัวแทนญาติวีรชนพฤษภาประชาธรรม 2535 โดยมีเป้าหมาย เพื่อขับเคลื่อนการทำงานกับประเด็นความรุนแรงผ่านข้อกังวลต่อประเด็นความ เสี่ยงความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ณ ช่วงเวลากระแสคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเครือข่าย พลเมืองฯ ได้มีการตั้งคำถามต่อการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มว่า ทำอย่างไร ให้กลุ่มสามารถมีพลังขับเคลื่อนการทำงานที่มีน้ำหนักและสร้างพื้นที่เปิดให้ทุก ฝ่ายเข้าร่วมกับการปฏิเสธความรุนแรงได้ นำไปสู่การประสานความร่วมมือไปยัง ภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) นำไปสู่การ จัดตั้งกลไกความร่วมมือหลายฝ่ายและกลไกสังเกตการณ์ ที่ทำให้เครือข่าย พลเมืองฯ สามารถประสานการทำงานและสนับสนุนให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้ชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจ สื่อมวลชน เพื่อให้มีส่วนร่วม

ในการสังเกตการณ์และสื่อสารข้อกังวลเกี่ยวกับความรุนแรงเพื่อให้ฝ่ายต่างๆ ทำการเฝ้าระวัง การแสวงหาแนวทางป้องกัน และการจัดการ รวมถึงการแก้ไข ปัญหาผ่านการหาข้อตกลงหรือข้อสรุปร่วมกันหากเกิดกรณีพิพาท (মনชนก พรหมรัตน์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2559; ศุภวัฒน์ เสมอภาค, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2559) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 (ร่าง) โครงสร้างกลไกความร่วมมือหลายฝ่าย

ที่มา: เอกสารการประชุมเครือข่ายพลเมืองฯ, 2556

รวมทั้งการเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานทางการแพทย์ทั้งในระบบและ แพทย์ปฏิบัติการ จนนำไปสู่การสร้างกลไกความร่วมมือทางการแพทย์ แม้การ สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า กรอบความร่วมมือดังกล่าวไม่ได้ ยกระดับไปถึงการสร้างกลไกความร่วมมือที่เป็นทางการแต่การประสานการ ทำงานที่เกิดขึ้นก็มีนัยสำคัญคือ 1) การสร้างการรับรู้การทำงานของคนทำงานและตัวเครือข่ายพลเมืองฯ ส่งผลให้เป็นอีกส่วนที่สามารถสนับสนุน

การติดตามสถานการณ์ภาคสนามได้ และ 2) การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายพลเมืองฯ ได้เป็นตัวเชื่อมหนึ่งที่เอื้อต่อการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างแพทย์ในระบบและแพทย์กลุ่มผู้ชุมนุมให้เชื่อมโยงการทำงานเพื่อรับมือสถานการณ์ความรุนแรงร่วมกัน เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ข้อจำกัดจากการแบ่งพื้นที่ปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานส่งผลให้หน่วยงานทางการแพทย์ฉุกเฉินภายใต้สังกัดสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) กระทรวงสาธารณสุข มีข้อจำกัดต่อการปฏิบัติการเพราะพื้นที่การทำงานอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์เอราวัณฯ และการประสานของหน่วยงานทางการแพทย์ในระบบกับแพทย์กลุ่มผู้ชุมนุมอาจนำไปสู่การถูกตั้งคำถามเรื่องความเป็นกลาง (ภูมินทร์ ศิลาพันธ์, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2559)

กรอบความร่วมมือที่ถูกจัดตั้งขึ้นล้วนเป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญต่อการทำงานภาคสนามของอาสาสมัครเครือข่ายพลเมืองฯ ช่วงเหตุการณ์ที่ท้าทาย ดังกรณีเหตุการณ์ปะทะมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ส่วนกลาง) หรือเหตุการณ์ปะทะสนามกีฬา ไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง โดยอาสาสมัครเครือข่ายพลเมืองฯ มีการใช้กลไกความร่วมมือหลายฝ่ายและกลไกความร่วมมือทางการแพทย์เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559) หรือการประสานกลุ่มผู้ชุมนุมผ่านกลไกความร่วมมือหลายฝ่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ออกจากทำเนียบรัฐบาล วันที่ 12 ธันวาคม 2556 (อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559; มนชนก พรหมรัตน์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2559) นอกจากนี้เครือข่ายพลเมืองฯ ยังได้ประสานการทำงานไปยังภาคส่วนอื่นๆ คือ กลุ่มสันติอาสาสมัครชิวยาน เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำงานและเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกเครือข่ายพลเมืองฯ ไปยังภาคส่วนวิชาการและสถาบันสันติศึกษา จนนำไปสู่การทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายพลเมืองฯ และภาควิชาการ

ความร่วมมือของภาคปฏิบัติการและภาควิชาการ

ภายหลังสมาชิกเครือข่ายพลเมืองฯ ได้มีการนำประสบการณ์การทำงานกับเหตุการณ์ความรุนแรง ดังเช่น เหตุการณ์ปะทะมหาวิทยาลัย

รามคำแหง และเหตุการณ์ปะทะสนามกีฬา ไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง เข้ามา แลกเปลี่ยนพูดคุยกับภาควิชาการ ทำให้ภาควิชาการมีความสนใจต่อการถอดบทเรียนการทำงานเนื่องจากเล็งเห็นว่าสามารถเป็นประโยชน์สำหรับการทำงานในอนาคตต่อไปได้ (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน, 2559) โดย ณ ช่วงเวลาดังกล่าวนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้มีการประกาศถึงการชุมนุมยึดเยื่อจนกว่าจะขับไล่รัฐบาลออกไปได้ โดยมีการชุมนุมบริเวณจุดสำคัญรอบพื้นที่กรุงเทพฯ โดยเรียกการชุมนุมดังกล่าวว่า การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ (Bangkok Shutdown) ส่งผลให้มีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาควิชาการ สมาชิกเครือข่ายพลเมืองฯ ร่วมกับคนทำงานภัยพิบัติผู้เคยมีส่วนร่วมการทำงานกับอาสาสมัครเครือข่ายพลเมืองฯ ในช่วงเหตุการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ปี 54 (ศิรินันต์ สุวรรณโมลี, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2559) โดยการปรึกษาหารือนำไปสู่ 1) ข้อเสนอให้มีการถอดบทเรียนในประเด็นเกี่ยวกับสัญญาณความรุนแรง เนื่องจากเล็งเห็นว่าสถานการณ์มีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นเพื่อสนับสนุนฝ่ายปฏิบัติการภาคสนาม และ 2) แนวความคิดที่จะพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ติดตามเฝ้าระวังความเสี่ยงความรุนแรงจากการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน, 2559; อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559)

การพัฒนาเครื่องมือติดตามสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรง

นอกจากการปรึกษาหารือของภาคปฏิบัติการและภาควิชาการนำไปสู่การพูดคุยต่อการถอดบทเรียนเพื่อสนับสนุนภาคปฏิบัติการในช่วงชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ยังนำไปสู่การตั้งคำถามต่อการทำงานด้านสันติวิธีกับการชุมนุมทางการเมืองที่ผ่านมา โดยสะท้อนถึงข้อจำกัดหากขับเคลื่อนการทำงานต่อไปว่าเป็นการทำงานและการสื่อสารบนฐานประเด็นเรื่องสันติวิธี เนื่องจากการสื่อสารกับสังคมบนฐานเรื่องสันติวิธีอาจส่งผลที่ลดทอนการทำงานและสื่อสารมากกว่า เพราะมองว่าหลักคิดเกี่ยวกับปฏิบัติการสันติวิธีของสังคมไทยยังใช้ไม่ได้หรือมีปัญหาอยู่ (ข้อสังเกตบางประการถูกกล่าวไว้ข้างต้น) ซึ่งอาจลดทอนมากกว่า

สนับสนุนให้ภาคส่วนต่างๆ รับรู้หรือการหยิบนำข้อมูลที่ได้ไปใช้จัดการความเสี่ยงความรุนแรงที่เกิดขึ้น

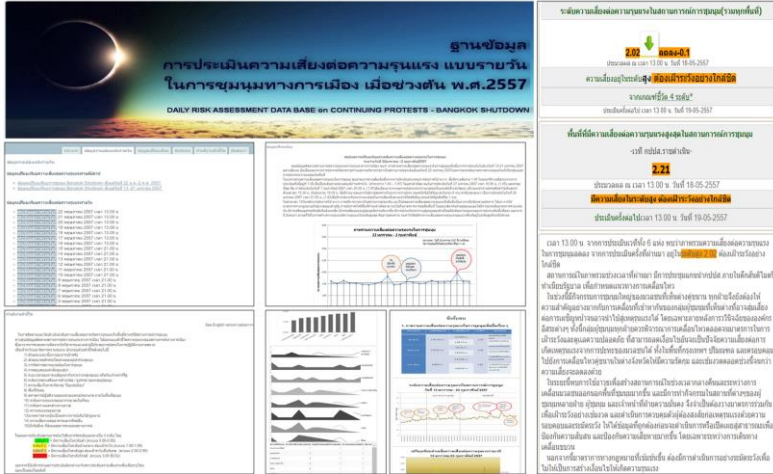
ดังนั้น ทั้งภาคปฏิบัติการและภาควิชาการจึงเล็งเห็นการขับเคลื่อนการทำงานและการสื่อสารบนฐานประเด็นความเสี่ยงความรุนแรง เพื่อสนับสนุนการทำงานของภาคปฏิบัติการที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ โดยริเริ่มการถอดบทเรียนการมองสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงที่มาจากกรทบพวนประสบการณ์ที่ผ่านมาของกลุ่มคนทำงานอาสาสมัครที่มีประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ. 2553 เหตุการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2554 จนกระทั่งเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ. 2556 นำไปสู่การพิจารณาสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมนุม พฤติกรรมของผู้คน บริบทสถานการณ์ การเตรียมการรับมือความรุนแรง ศักยภาพด้านอาวุธ ความเสียหายจากความรุนแรง และมาตรการควบคุมสถานการณ์ สิ่งเหล่านี้จะถูกจัดหมวดหมู่บนฐานทางวิชาการจนกลายเป็นหลักการอ่านสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงที่มีระเบียบวิธีการ รวมทั้งองค์ความรู้นี้ได้ถูกหยิบนำไปใช้พัฒนาหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนการติดตามสัญญาณระดับความเสี่ยงความรุนแรงในช่วงสถานการณ์ชุมนุมปิดกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเครื่องมือรูปแบบตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรง (Indicator) ขึ้น ร่วมกับการทดลองใช้ การปรึกษาหารือกับภาคส่วนอื่นๆ ดังเช่น นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มสันติอาสาสมัครชียาน หน่วยงานทางการแพทย์ปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมต่อการติดตามความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น (อนนต์ อันติมานนท์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2559) จนกลายเป็นตัวชี้วัด 14 ตัวชี้วัด เพื่อสนับสนุนการมองสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรง (ตัวชี้วัดเวอร์ชัน 1) อันเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินความเสี่ยงความรุนแรงการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ในช่วงแรก ร่วมกับการพัฒนาหลักเกณฑ์ประเมินเพื่ออธิบายระดับความรุนแรง ออกเป็น 4 ระดับ คือ **ระดับที่หนึ่ง** = ไม่รุนแรง **ระดับที่สอง** = น่ากังวล **ระดับที่สาม** = เริ่มรุนแรง **ระดับที่สี่** = รุนแรงมาก พร้อมทั้งระบุคำบรรยายประกอบเพื่อแสดงรายละเอียดตัวชี้วัดเอาไว้ด้วย เพื่อสนับสนุนความเข้าใจเมื่อนำไปใช้ประเมินในพื้นที่ชุมนุม ดังภาพที่ 5

ตัวชี้วัดระดับความเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรงในสถานการณ์การชุมนุม		การเกิดเหตุ		ผลกระทบ		การติดตาม	
ผู้ก่อเหตุ	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	ผู้ก่อเหตุเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
สถานที่เกิดเหตุ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ	สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานที่ราชการ
ชนิดการชุมนุม	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่	การชุมนุมเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่
การก่อเหตุ	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง	การก่อเหตุเป็นการก่อเหตุร้ายแรง
ความรุนแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง	ความรุนแรงเป็นการรุนแรงร้ายแรง
การติดตาม	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด
ผลกระทบ	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง
การติดตาม	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด	การติดตามเป็นการติดตามอย่างใกล้ชิด
ผลกระทบ	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง	ผลกระทบเป็นการกระทบอย่างรุนแรง

ภาพที่ 5 ตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรง (เวอร์ชัน 1)

การพัฒนาแนวทางการสื่อสารข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรง

อีกทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติก็ยังได้มีการพัฒนาแนวทางการสื่อสารข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงเชิงสถิติที่ได้จากการประเมินไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ร่วมกับการหยิบใช้ภาษาหรือทักษะประสบการณ์ที่ติดตัวกลุ่มคนทำงานภัยพิบัติมาใช้ร่วมด้วย ดังเช่น การแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early warning) การสื่อสารที่มีการแสดงระดับความเสี่ยงแบบเข้าใจง่าย (การสื่อสารด้วยฉดสีเขียว เหลือง ส้ม แดง) ทักษะการนำเสนอข้อมูลโดยระบุตำแหน่งที่เกิดทักษะด้านการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูล เป็นต้น การสื่อสารดังกล่าวเพื่อเป็นอุบายที่หนุนเสริมเพื่อให้การสื่อสารสร้างความตระหนัก การพิจารณาตัวเอง รวมทั้งความรู้ที่ร่วมต่อการมีบทบาทการติดตามเผื่อระวังความเสี่ยงความรุนแรงร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ดังแผนภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การรายงานข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงผ่านเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฯ

การพัฒนาเครื่องมือติดตามสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงและรูปแบบการสื่อสาร นำไปสู่การวางกรอบทำงานร่วมกันของภาคปฏิบัติการและภาควิชาการ เพื่อประเมินความเสี่ยงความรุนแรงในการชุมนุมรายพื้นที่รายวัน โดยใช้ตัวชี้วัดบนฐานการทำงานอาสาสมัครที่ได้รับการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็น และข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงที่ได้รับการตรวจสอบ วิเคราะห์ประเมินผลจนกลายเป็นข้อมูลรายงาน ได้แก่ รายงานประจำวัน (Daily Report) อันเป็นข้อมูล “ผลลัพธ์” ที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงความรุนแรงทั้งโดยภาพรวมและรายพื้นที่ในแต่ละวัน ข้อมูลเปรียบเทียบช่วงเวลา อันเป็นการนำรายงานประจำวันมาทำการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเมินผลเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ เพื่อหาแนวโน้มความเสี่ยงความรุนแรงของพื้นที่การชุมนุมหรือความเสี่ยงโดยรวมจากข้อมูลที่มีอยู่หรือการจัดทำรายงานประจำสัปดาห์ (Weekly Report) หรือรายงานประจำเดือน (Monthly Report) ดังภาพ ที่ 7

ข้อมูลความเสียหายความรุนแรงโดยภาพรวม (ช่วงต้นปี)

1.87 ระเบิด **8,802** คน
Personnel n= 15,000, Civilian n= 100,000

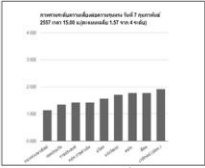
ความเสียหายต่อ **บ้านเรือน** **ถนน** **รถจักรยานยนต์**
 บ้านเรือน: 5 ตำบล
Household n= 10,000, Road n= 100, Motorcycle n= 10,000

พื้นที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพความรุนแรง
193 ตำบล
Affected area n= 10,000, Civilian n= 100,000

ความเสียหายต่อ **โรงเรียน** **วัด** **ศูนย์พัฒนาฯ**
13 โรงเรียน **5** วัด **7** ศูนย์พัฒนาฯ
School n= 10,000, Temple n= 100, Center n= 10,000

ความเสียหายต่อรถจักรยานยนต์
13,500 คัน **8,802** คัน
Motorcycle n= 13,500, Motorcycle n= 8,802

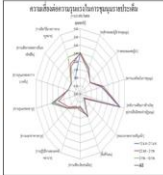
กว่า 15,000 คน เสียชีวิต ผลกระทบของความรุนแรงจากเหตุระเบิดและปืนสงคราม
 มีผลต่อสุขภาพกายและจิตใจของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เช่น
 1. ระเบิดและปืนสงคราม **193** ตำบล
 2. ระเบิดและปืนสงคราม **193** ตำบล
 3. ระเบิดและปืนสงคราม **193** ตำบล

ปี (ปี พ.ศ.)	จำนวนการพบเห็นการพบความรุนแรง (ในแต่ละพื้นที่)
2011	1
2012	2
2013	3
2014	4
2015	5
2016	6
2017	7

ค่าความเสี่ยงในแต่ละประเด็นตัวชี้วัด (14 ประเด็น)

ที่มา: เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฯ (2557)

ข้อค้นพบจากการพิจารณาข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงของการประเมินวันที่ 13 มกราคม - 23 กุมภาพันธ์ 57

ภาพที่ 7 (ด้านซ้าย) ตัวอย่างรายงานประจำวัน (ด้านขวา) ข้อมูลเปรียบเทียบช่วงเวลา

การรายงานเหล่านี้จะถูกสื่อสารผ่านเว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ได้แก่ เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ โลงัน) รวมทั้งการสื่อสารโดยตรง การสื่อสารผ่านภาคีเครือข่าย การออกรายงานแจ้งเตือนล่วงหน้าและแถลงการณ์ และสื่อสารสาธารณะ เพื่อสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายและสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเป็นการทำงานและรายงานข้อมูลภายใต้ชื่อ “ศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง” โดยอาสาสมัครเริ่มต้นลงพื้นที่ชุมนุมเพื่อประเมินความเสี่ยงความรุนแรงอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2557 วันเดียวกับการเริ่มการประชุมปิดกรุงเทพฯ อย่างเป็นทางการก่อนยุติการทำงานเมื่อมีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 (เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฯ, 2557)

นัยสำคัญของปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ

หากพิจารณาสาระสำคัญทั้งจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการศึกษาพบว่า การก่อร่างศูนย์ข้อมูลฯ ในฐานะปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจาก

อาวุธที่จำต้องเข้ามibatบาทในสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงที่ปรากฏสะท้อนนัยสำคัญ ได้แก่

ปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจากอาวุธไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่

การทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปฏิบัติการลักษณะนี้ดำรงอยู่เรื่อยมาควบคู่กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งรุนแรง ตั้งแต่อดีต ดังกรณี กองกำลังเพื่อสันติภาพ (Peace Army) ที่ใช้หลักสันติเสนา ของ มหาตมะ คานธี การวางสถานะภาพระหว่างกลาง ดังกรณี การวางบทบาทของสตรีเพื่อแก้ไขความขัดแย้งระหว่างชนเผ่า (Schirch, 2006) และสอดแทรกอยู่ในคำสอนทางศาสนา (พระพุทธเจ้ากับการแก้ไขข้อพิพาทการใช้แม่น้ำโรหิณี คำตัดสินของพระเยซูกับการลงโทษหญิงสาวของพวกฟาริสี และท่านมุฮัมมัดกรณีการประดิษฐานหินดำ) (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2557) และปรากฏเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่ความขัดแย้งรุนแรงมีความซับซ้อนและมีพลวัตสูงจนทำให้รัฐหรือปฏิบัติการทางทหารประสบข้อจำกัดหรืออาจ “ไม่เพียงพอ” ต่อการป้องกันยับยั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งปฏิบัติการอาจกลายเป็นเงื่อนไขวัฏจักรความรุนแรงรอบใหม่หรือทำให้ความขัดแย้งรุนแรงเปลี่ยนรูปจากเดิมที่ก่อปัญหายุ่งยากและซับซ้อนกว่าเดิม สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมโลกปัจจุบันให้คุณค่าความสำคัญของบทบาทปฏิบัติการของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในฐานะทางเลือกหนึ่งต่อการสร้างเงื่อนไขป้องกันยับยั้งความรุนแรงและเอื้อต่อการจัดการความขัดแย้งที่อาจก้าวข้ามข้อจำกัดของปฏิบัติการกระแสหลักทั้งจากรัฐ กองกำลังทางทหาร และสหประชาชาติ

นอกจากนี้หากพิจารณาบทบาทของสามัญชนพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่พยายามสร้างเงื่อนไขต่อความรุนแรงภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยพบว่า ศูนย์ข้อมูลฯ ไม่ใช่คนกลุ่มแรกที่ทำงานรูปแบบดังกล่าว แต่กลุ่มการทำงานลักษณะนี้ได้เริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่เหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ. 2553 (ดังที่กล่าวในส่วนบทนำ) โดยผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มทางสังคมเหล่านี้อาจมีมานานก่อนช่วงปี พ.ศ. 2553 แต่ด้วยข้อจำกัดเนื่องจากสังคมมนุษย์ยังคงสื่อสารและให้คุณค่ากับเรื่องราวจุดเปลี่ยนทางสังคม

การเมืองและประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่มักเชื่อมโยงกับการกระทำหรือเหตุการณ์ความรุนแรง (Johansen, 2007; Witness, 2008) จนละเลยแง่มุมอื่นที่สะท้อนเรื่องราวของผู้คนที่พยายามจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือเรื่องราวต่อมาจากผู้คนหรือครอบครัวที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงทำให้เรื่องราวเหล่านี้ไม่ได้ถูกกล่าวถึงและสูญหายตามกาลเวลา

ทุกฝ่ายมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้ได้รับผลของความรุนแรง

บทเรียนของเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ได้สะท้อนให้เห็นว่า ผลของความรุนแรงไม่ได้ตกอยู่เพียงแค่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังเช่น เจ้าหน้าที่รัฐ หรือกลุ่มผู้ชุมนุมเท่านั้น แต่ผู้ได้รับผลของความรุนแรงยังสามารถเป็นได้ทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานทางการแพทย์ สื่อมวลชน ชุมชนบริเวณโดยรอบ รวมถึงประชาชนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ บทเรียนที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ล้วนสามารถตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้ ดังนั้น การก่อร่างบทบาทพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อสร้างเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้คนทั้งในฐานะคนนอกและคนในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงเป็นตัวแทนหนึ่งที่ได้รับผลของความรุนแรง (passive) สามารถยกระดับตัวเองเป็นผู้กระทำการเชิงรุก (proactive) ที่มีบทบาทต่อการสร้างเงื่อนไขป้องกันยับยั้งความเสี่ยงความรุนแรงได้

การกำกับดูแลความรุนแรงเฉพาะฝ่ายที่เกี่ยวข้องอาจไม่เพียงพอ

เหตุการณ์ความรุนแรงที่ปรากฏสะท้อนถึง การเผชิญอุปสรรคหรือข้อจำกัดของการกำกับดูแลความรุนแรงของตัวแทนที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐและกลุ่มผู้ชุมนุม เนื่องจากต่างฝ่ายต่างสามารถสร้างเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรงทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจขึ้นได้ รวมถึงเรื่องของความคลุมเครือกรณีความรุนแรงโดยผู้ก่อความรุนแรงไม่สามารถระบุฝ่าย ดังนั้น การก่อร่างการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ในฐานะบทบาทของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่เกี่ยวข้องกับผู้คนที่ในฐานะคนในและคนนอกสถานการณ์จึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งต่อการลดทอน

ข้อจำกัดดังกล่าว และหนุนเสริมการติดตามดูแลเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรง เพื่อไม่นำไปสู่ความรุนแรง อีกทั้งสนับสนุนให้สังคมสร้างวัฒนธรรมการติดตาม เฝ้าระวังความรุนแรง และเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนในสังคมทั่วไปต่าง สามารถการจับตาเงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรงและอาจส่งผลให้ฝ่ายต่างๆ มีการ ขับเคลื่อนการทำงานอย่างระมัดระวัง และการจับตาดังกล่าวอาจนำไปสู่การ บันทึกรายข้อมูลเหตุการณ์จากสถานการณ์สร้างเงื่อนไขต่อการตรวจสอบหาความ จริง หรือการระดมข้อมูลจากฝูงชนได้

การทำให้ประเด็นความรุนแรงเป็นประเด็นร่วมของทุกฝ่าย

หากพิจารณาการก่อร่างศูนย์ข้อมูลฯ พบว่า เป้าหมายหนึ่งเพื่อ ต้องการสื่อสารข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงเพื่อสร้างการตระหนักไปยังภาค ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสาธารณะ อันสร้างเงื่อนไขต่อการทำงานให้ประเด็น ความรุนแรงเป็นประเด็นกลางหรือเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกฝ่ายทั้งที่ เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงสามารถสร้างบทบาทเพื่อสร้างเงื่อนไขลดทอน ความเสี่ยงความรุนแรง หรือเอื้อต่อการจัดการมาตรฐานความปลอดภัยและการ ป้องกันยับยั้งความรุนแรงอย่างมีส่วนร่วม

การสร้างพื้นที่การทำงานอย่างมีส่วนร่วม

การก่อร่างการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ สะท้อนในฐานะ “พื้นที่กลาง” อย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ 1) พื้นที่กลางสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน องค์กรทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ หรือกลุ่มคนที่ไม่ ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือกลุ่มที่มีทัศนคติทางการเมืองสามารถใช้พื้นที่การทำงานศูนย์ ข้อมูลฯ สนับสนุนการทำงานร่วมกันและการสื่อสารประเด็นความเสี่ยงความ รุนแรงหรือข้อกังวลต่อประเด็นความเสี่ยงความรุนแรงของแต่ละฝ่ายทั้งใน มุมมองคนนอกและคนใน รวมทั้งลดทอนสภาวะ ‘พวกเขา พวกเขา’ อัน สนับสนุนให้ผู้คนที่แตกต่างทั้งด้านทัศนคติและบทบาทสามารถพูดคุยกัน ได้หรือทำงานร่วมกันกับอีกฝ่ายได้ 2) พื้นที่กลางที่สะท้อนให้เห็นว่าแม้เป็นกลุ่ม คู่ขัดแย้งในสถานการณ์ก็ยังสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยยึดโยงภายใต้ประเด็น

ความไม่ต้องการให้ความรุนแรงเกิดขึ้นกับฝ่ายใด และ 3) พื้นที่กลางที่สนับสนุนการแจ้งเตือนเพื่อไม่ให้ความรุนแรงขยายตัวผ่านการสื่อสารข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับการตรวจสอบและประมวลผลผ่านระเบียบวิธีการ เพื่อสร้างการสื่อสารข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง (ภูมิจิต ศิระวงศ์ ประเสริฐ, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2559; วรภัทร วีรพัฒนคุปต์, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2559; ศุภวัฒน์ เสมอภาค, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2559; อรุชิตา อุตมะโกคิน, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และการทำงานเชิงสหสาขาวิชา

การก่อสร้างศูนย์ข้อมูลฯ ได้สะท้อนการหยิบใช้ทักษะความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การทำงานที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของภาคปฏิบัติการ ภาควิชาการ และภาคีเครือข่าย จนนำไปสู่การสร้างกรอบความร่วมมือต่างๆ การพัฒนาเครื่องมือตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรง แนวทางการทำงานและการสื่อสารกับประเด็นความเสี่ยงความรุนแรง ดังนั้น การก่อสร้างศูนย์ข้อมูลฯ จึงเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนความหลากหลายทั้งจากองค์ความรู้และแนวทางการทำงานเชิงสหสาขาเพื่อสนับสนุนหลักคิด วิธีการทำงาน การสื่อสารที่มุ่งเป้าหมายสร้างความตระหนักและเงื่อนไขต่อการกำกับดูแลความรุนแรงอย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

การพัฒนาเครื่องมือเพื่อติดตามดูแลเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรง

การก่อสร้างศูนย์ข้อมูลฯ ในช่วงการพัฒนาตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรงสะท้อนพัฒนาการหรือการต่อยอดองค์ความรู้และประสบการณ์ของปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่ผ่านมา เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดและอุปสรรคของการทำงานกับความรุนแรงที่ผ่านมา นำไปสู่การถอดบทเรียนที่ทำให้เป็นเครื่องมือตัวชี้วัดที่สามารถติดตามเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรงทั้งเชิงกายภาพ เชิงโครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรม ทำให้สามัญชนพลเรือนที่ปราศจากอาวุธมีเครื่องมือรูปธรรมเพื่อขับเคลื่อนการติดตามดูแลความเสี่ยงความรุนแรงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาต่อยอดต่อไปได้ โดยสามารถอธิบายได้ ดังตารางที่ 2

ชั้นของการติดตามเฝ้าระวัง	ตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรง
เงื่อนไขระดับกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 2 ลักษณะพฤติกรรมโดยรวมของผู้เข้าร่วมชุมนุม ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 5 ระดับการเตรียมการด้านวัสดุ / อุปกรณ์ ของกลุ่มผู้ชุมนุม ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 6 ระยะเวลาของการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มชุมนุม หรือกับเจ้าหน้าที่รัฐ ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 7 พื้นที่กันชน (Buffer Zone) ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 8 ความเสี่ยงในการเกิดเหตุ “มือชนมือ” ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 9 สภาพการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์ / พยาบาล ภายในพื้นที่ชุมนุม ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 10 ระดับความแตกต่างทางอาวุธ ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 11 ความรุนแรงของอาวุธ ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 12 ระดับความรุนแรงของอาการบาดเจ็บที่พบ ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 13 ความเสียหายต่ออาคารและทรัพย์สิน
เงื่อนไขระดับโครงสร้าง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 3 การตอบสนองคำสั่งของผู้นำ ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 4 การจัดการสภาพแวดล้อมในการชุมนุม ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 14 มาตรการต่างๆ อันเป็นผลจากการบังคับใช้กฎหมาย
เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ตัวชี้วัดข้อที่ 1 ลักษณะและเนื้อหาของการปราศรัย หรือประทุษวาจา (Hate Speech)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรงเพื่อติดตามดูแลเงื่อนไขในชั้นต่างๆ

การกำกับดูแลความรุนแรงบนหลักการไม่ใช้ความรุนแรง

การก่อร่างของศูนย์ข้อมูลฯ ยังได้สะท้อนนัยสำคัญต่อการกำกับดูแลความรุนแรงบนฐานของการไม่ใช้ความรุนแรง เนื่องจาก 1) **หลักคิดปฏิเสธความรุนแรง** การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการเพื่อสร้างการกำกับดูแลความรุนแรง 2) **วิธีการไม่ใช้ความรุนแรง** โดยการขับเคลื่อนผ่านการทำงานของอาสาสมัครในฐานะสามัญชนพลเรือนที่ปราศจากอาวุธที่รวบรวมข้อมูลพื้นที่ชุมนุมและการสื่อสารความเสี่ยงความรุนแรงไปยังกลุ่มเป้าหมายและสาธารณะ และ 3) **เป้าหมายเพื่อป้องกันยับยั้งความรุนแรง** โดยผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่าการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ไม่ได้เป็นเพียงแค่การทำงานเพื่อสร้างเงื่อนไขสันติวิธีเพื่อป้องกันความรุนแรงทางตรง แต่ยังสร้างเงื่อนไขสันติวิธีที่เอื้อต่อการกำกับดูแลความรุนแรงในชั้นอื่นๆ เช่นกัน คือ

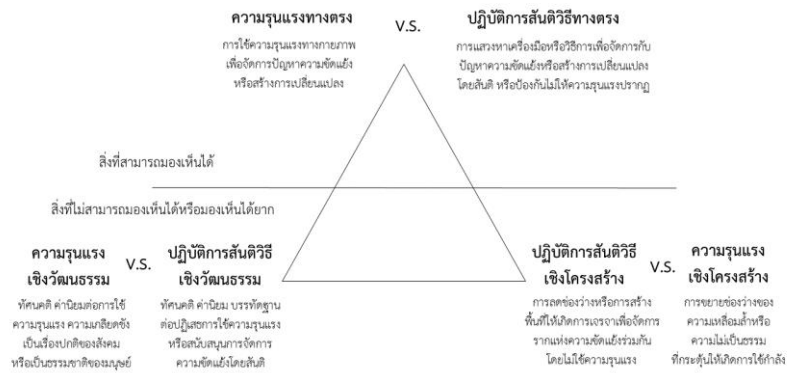
ปฏิบัติการสันติวิธีทางตรง เกี่ยวข้องกับบทบาทการพัฒนาเครื่องมือวิธีการทำงานไม่ใช้ความรุนแรง และบทบาทพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ เพื่อการติดตามดูแลไม่ให้เงื่อนไขความเสี่ยงกลายเป็นความรุนแรง

ปฏิบัติการสันติวิธีเชิงโครงสร้าง เกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นที่กลางให้ทุกฝ่ายสามารถมีบทบาทต่อการกำกับดูแลความรุนแรงร่วมกันอันเอื้อต่อการสร้างสถานะสันติภาพ

ปฏิบัติการสันติวิธีเชิงวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับการสร้างบรรทัดฐานหรือค่านิยมในสังคมในการปฏิเสธความรุนแรง หรือการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช่ความรุนแรง

หากพิจารณาความสัมพันธ์ปฏิบัติการสันติวิธีในชั้นต่างๆ เช่นเดียวกับสามเหลี่ยมความรุนแรงของกัลตุง สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 8

การช่วงชิงความหมายโน้ตศักร์ใช้ความรุนแรงและปฏิบัติการสันติวิธี

ภาพที่ 8 การทำงานศูนย์ข้อมูลฯ กับชั้นของปฏิบัติการสันติวิธี

นอกจากนี้หากพิจารณาร่วมกับกรอบแนวคิด UCP (ภาพที่ 1) สามารถสะท้อนให้เห็นว่าการก่อร่างและการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ มีความสอดคล้องกับหลักคิด UCP เนื่องจากเป็นการทำงานทั้งจาก **การมีส่วนร่วมเชิงรุก** ดังเช่น การสื่อสารข้อมูลความเสี่ยงความรุนแรงไปยังกลุ่มที่มีศักยภาพเพื่อลดทอนความเสี่ยงความรุนแรง **การติดตามเฝ้าระวัง** ดังเช่น การลงพื้นที่ของอาสาสมัครเพื่อติดตามความเสี่ยงความรุนแรง **การเสริมสร้างความสัมพันธ์** ด้วยการเชื่อมโยงไปการทำงานและการสื่อสารไปยังกลุ่มทางสังคมทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมทั้งสาธารณะเพื่อสนับสนุนให้ทุกฝ่ายเกิดการติดตาม

ดูแลความเสี่ยงความรุนแรง และ การเสริมสร้างศักยภาพเพื่อรองรับการพัฒนา ผ่านการสื่อสารเพื่อให้สังคมมีวัฒนธรรมในการติดตามเผื่อระวังความรุนแรง ร่วมกัน การปลูกฝังให้เกิดค่านิยมหรือก่อร่างบรรทัดฐานทางสังคมต่อการ ปฏิเสธความรุนแรงและการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง อีกทั้งวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงข้างต้นยังเอื้อต่อการเสริมพลังเพื่อให้เกิดการป้องกัน ความเสี่ยงความรุนแรงและกระตุ้นเงื่อนไขเพื่อความมั่นคงปลอดภัยและ สภาวะสันติภาพอย่างมีส่วนร่วม

ความรุนแรงเป็นสิ่งที่สามารถทำนายและป้องกันได้

การก่อร่างและการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ได้สะท้อนถึงนัยสำคัญบาง ประการต่อการติดตามดูแลความรุนแรง คือ การตระหนักต่อประเด็นความ รุนแรงมักปรากฏภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงได้สร้างความเสียหายและ ความสูญเสียระดับกว้างจนกลายเป็นประเด็นสังคมไปแล้ว ทั้งที่แท้จริงแล้วหาก มีการเผื่อระวังก็อาจสามารถจับสัญญาณความเสี่ยงบางอย่างก่อนความรุนแรง ปรากฏขึ้นได้และผู้คนก็สามารถลดทอนความเสี่ยงเหล่านั้นก่อนที่ความรุนแรง ปรากฏหรือลุกลามได้เช่นกัน ดังกรณีเหตุการณ์บรรทัดทอง เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2557 การประสานงานโดยตรงของศูนย์ข้อมูลฯ ผ่านภาคี เครือข่ายไปยังแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมเพื่อพากลุ่มผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่บรรทัดทอง เพื่อกลับพื้นที่ชุมนุม โดยผลลัพธ์ คือ เกิดการประสานงานภายในจนทำให้มีการ พากลุ่มผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่และกลับไปยังพื้นที่ชุมนุมในที่สุด (สุวรรณ จิต ประภัสสร, สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2557) หรือกรณีการรายงานประจำวัน และข้อมูลเปรียบเทียบช่วงเวลา (ดังภาพที่ 7) ที่บ่งชี้ข้อมูลเชิงสถิติที่สะท้อนถึง ข้อมูลที่เป็นค่าแนวโน้มความเสี่ยงความรุนแรง อันเป็นตัวอย่างชัดเจนที่บ่งชี้ว่า ความรุนแรงเป็นสิ่งที่สามารถคาดคะเนก่อนเหตุความรุนแรงปรากฏขึ้นได้ โดยผู้ ศึกษามองว่า สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนมิติพัฒนาการใหม่ๆ ของขบวนการสันติวิธีใน การทำงานเพื่อการป้องกันยับยั้งความรุนแรงในสังคม

บทสรุป

ผลการศึกษาก่อร่างและนัยสำคัญของการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ได้สะท้อนคำตอบข้อคำถามที่ว่า “ทำไมพลเรือนที่ปราศจากอาวุธจำต้องเข้าไปมีบทบาทต่อการกำกับดูแลความรุนแรง” โดยเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทั้งที่มาจากบริบทสถานการณ์ ได้แก่ 1) ข้อจำกัดต่อการกำกับดูแลความรุนแรงจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันถูกสะท้อนผ่านบริบทแวดล้อมที่ยังคงปรากฏและกระตุ้นความเสี่ยงความรุนแรง ได้แก่ ความอ่อนแอของระบบการเมืองปกติ ความรุนแรงที่ปรากฏทั้งในเชิงกายภาพ เจริญโครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรม ที่มาจากผู้ตัวกระทำต่าง ๆ 2) การกล่าวอ้างและช่วงชิงการใช้วาทกรรมปฏิบัติการสันติวิธี อันสะท้อนผ่านหลักคิดปฏิบัติการสันติวิธีที่ถูกหยิบใช้หรือช่วงชิงความหมายในฐานะประเด็นทางการเมืองหนึ่งเพื่อสร้างความชอบธรรม

อย่างไรก็ตามบริบทดังกล่าวยังได้สะท้อนโอกาสต่อการระดมทรัพยากรเพื่อลดทอนเงื่อนไขความเสี่ยงความรุนแรงเช่นเดียวกัน ทั้งที่มาจากตัวบริบทสถานการณ์และตัวกระทำต่าง ๆ ได้แก่ 3) การตระหนักต่อประเด็นความรุนแรงของภาคส่วนต่างๆ เนื่องจากบริบทสถานการณ์สะท้อนให้เห็นว่าภาคส่วนต่างๆ พยายามแสวงหาแนวทางในการจัดการหรือลดทอนความเสี่ยงความรุนแรงที่เกิดขึ้น 4) การรับรู้ถึงสัญญาณความเสี่ยงก่อนเหตุความรุนแรงปรากฏ จากกลุ่มคนทำงานอาสาสมัครนำไปสู่การก่อตัวการทำงานเครือข่ายพลเมืองฯ ที่นำไปสู่การสร้างกรอบความร่วมมือที่เป็นทางการ การเชื่อมโยงการทำงานกับภาคส่วนต่างๆ จนก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของภาควิชาการและภาคปฏิบัติการ และ 5) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และการทำงานเชิงสหสาขาวิชา อันสะท้อนผ่านการต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม การหยิบใช้ทักษะความรู้เฉพาะทางของภาคปฏิบัติการและภาควิชาการนำไปสู่การถอดบทเรียนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา การพัฒนาตัวชี้วัดความเสี่ยงความรุนแรงอันเป็นเครื่องมือรูปธรรมที่สามารถใช้การติดตามสัญญาณความเสี่ยงความรุนแรงรูปแบบต่างๆ และแนวทางการสื่อสารประเด็นความรุนแรงที่ต่างออกไปจากเดิม จนก่อตัวกลายเป็นการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ในช่วงการชุมนุมปิด

กรุงเทพฯ ขึ้นมา โดยอาจถือเป็นนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการทำงานกับประเด็น ความรุนแรงของสังคมไทยรูปแบบหนึ่ง หากอธิบายความสัมพันธ์ทั้งในส่วน บริบทสถานการณ์ ตัวกระทำการ และนัยสำคัญของการทำงานศูนย์ข้อมูลฯ ใน ฐานะปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 9

หากพิจารณาผ่านกรอบศึกษาปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ ปราศจากอาวุธ พบว่า ศูนย์ข้อมูลฯ มีส่วนเสริมแนวคิดที่ต้องการอธิบาย ปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจากอาวุธเพื่อป้องกันยับยั้งความรุนแรง ได้แก่ 1) การอธิบายด้วยแนวคิด UCP มักสะท้อนการปฏิบัติการภายใต้ความขัดแย้ง ขนาดใหญ่ และมีอธิบายปฏิบัติการของฝ่ายที่สามที่มาจากภาคประชาสังคม ระหว่างประเทศ ขณะที่ศูนย์ข้อมูลฯ เป็นการก่อตัวและระดมทรัพยากรต่างๆ จากกลุ่มทางสังคมภายในประเทศเอง รวมทั้งการหนุนเสริมความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติการโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในขอบเขตที่เล็กลงได้ 2) ศูนย์ข้อมูลฯ ในฐานะการเปิด “พื้นที่กลาง” เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องและไม่ เกี่ยวข้องโดยตรง สามารถทำงานและสื่อสารร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นความ รุนแรง รวมถึงมีแนวทางการทำงานที่ตั้งอยู่บนหลักคิด วิธีการทำงาน และ เป้าหมายที่ปฏิเสธความรุนแรง โดยผู้ศึกษาดังข้อสังเกตว่า สิ่งนี้บ่งชี้การใช้หลัก คิดปฏิบัติการสันติวิธีในฐานะเครื่องมือสำคัญหนึ่งของปฏิบัติการพลเรือนที่ ปราศจากอาวุธ ทั้งต่อความชอบธรรมเพื่อขับเคลื่อนการทำงาน การระดม ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนผ่านในสังคมโดยไม่ใช้ความรุนแรง และ 3) แนวคิด UCP ที่ก่อตัวท่ามกลางการเรียนรู้และบทเรียนของหลายสังคมทั่ว โลก หรืออีกแห่งหนึ่งก็สะท้อนข้อจำกัดของปฏิบัติการป้องกันยับยั้งความรุนแรง ด้วยกองกำลังทหารติดอาวุธ ดังนั้น การทำงานศูนย์ข้อมูลฯ จึงเป็นสิ่งที่มา บรรจบกันพอดีกับกระแสความคิดของสังคมทั่วโลกที่ว่าด้วยหลักแนวคิด UCP ที่แม้ว่าต่างฝ่ายต่างขับเคลื่อนการทำงานของตนเองก็ตาม อย่างไรก็ตามงาน ศึกษาปฏิบัติการพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในสังคมโลกปัจจุบันยังมีปรากฏไม่ มากนัก อันจำเป็นต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจต่อไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่าบทบาทของพลเรือนที่ปราศจากอาวุธมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการเป็นทางเลือกเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดการติดตามดูแลความรุนแรงร่วมกันเพื่อลดทอนข้อจำกัดการกำกับดูแลความรุนแรงในอนาคต เนื่องจากเป็นทางเลือกหนึ่งที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกของอนาคตร่วมกันผ่านการเรียนรู้และการเติบโตของสังคม อันเป็นเงื่อนไขที่สร้างการกำกับดูแลความรุนแรงและสร้างสถานะสันติภาพในระยะยาวโดยผู้คนในสังคมเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรุงเทพธุรกิจ. (2557). **เปิดพื้นที่กลุ่ม'เห็นต่าง'หยุดเงื่อนไขรุนแรง.** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/554426> (วันที่เข้าถึง 17 มิถุนายน 2559)
- คม ชัด ลึก. (2556). **เหล่าทัพเกาะติดวอร์รูม หวังทุกฝ่ายไม่รุนแรง.** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.komchadluek.net/news/politic/174457> (วันที่เข้าถึง 20 เมษายน 2560)
- เครือข่ายพุทธิกา. (2553). **คู่มือการชุมนุมด้วยสันติวิธี.** เครือข่ายพุทธิกา. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.budnet.org/peaceful/peaceful.php>
- จีอนารา รอฮานี. (2553). **'สันติอาสาสมัครชียาน' ฉันทมา ฉันทเห็น.** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.prachatai.com/journal/2010/03/28348>
- จุฬารัตน์ ดำรงวิถียรธรรม. (2559). **สันติอาสาสมัครชียาน: ปฏิบัติการธรรมดาสามัญเพื่อยับยั้งความรุนแรงโดยฝ่ายที่สาม ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บก.), พื้นที่สันติวิธี หนทางสังคมไทย: ความรู้ ความลับ ความทรงจำ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ของเรา (PROTESTISTA). หน้า 77-135.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2557). **ทำทนายทางเลือก ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ของเรา.
- เดลินิวส์. (2557). **ศอ.รต.ห้ามตร.พกอาวุธคุมมือ.** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.dailynews.co.th/crime/208188> (วันที่เข้าถึง 6 พฤษภาคม 2559)
- ไทยพับลิก้า. (2557). **“เครือข่าย 2 เอา 2 ไม่เอา” รวมพลังกลุ่ม ต่างหัว หา “จุดร่วม” ทางออกประเทศไทย.** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก:

<http://thaipublica.org/2014/01/2yes2no/> (วันที่เข้าถึง 23 พฤษภาคม 2560)

ประชาไท. (2556). **11 องค์กรวิชาชีพสื่อ วิทยุ-โทรทัศน์ เห็นพ้องหนุนกำกับ
กันเอง** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: [http://prachatai.com/
journal/2013/11/50019](http://prachatai.com/journal/2013/11/50019) (วันที่เข้าถึง 13 กรกฎาคม 2559)

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยากร). (2554). **พุทธสันติวิธี การบูรณา
การหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: บริษัท
21 เซ็นจูรี จำกัด.

ภักวดี วีระภาสพงษ์. (2557). **อุบัติการณ์ของสันติวิธีที่ไม่ธรรมดาในประเทศไทย?: การกดขี่ปราบปรามด้วยความรุนแรงกลับก่อเกิดปฏิบัติการสันติ
วิธีเชิงสร้างสรรค์**. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บก.), **ท้าทายทางเลือก:
ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง (ฉบับปรับปรุงใหม่)**.
กรุงเทพฯ: ของเรา (PROTESTISTA).

ศปช. (2553). **ความจริงเพื่อความยุติธรรม: เหตุการณ์และผลกระทบจากการ
สลายการชุมนุม เมษายน-พฤษภาคม 53 = Truth for justice : The
April-May 2010 (Vol. 2)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับ
ผลกระทบจากการสลายการชุมนุม.

ศูนย์ข้อมูลมติชน. (2554). **บันทึกประเทศไทย ปี 2553**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มติชน.

ศูนย์เอร์วัฒน์. (2557). **รายงานสรุปผลผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจาก
เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองปี พ.ศ. 2556 - 2557**.
กรุงเทพฯ.

สภาหอการค้าไทย. (2556). **7 องค์รภาคเอกชนหรือแนวทางการปฏิรูปประเทศไทย**. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaichamber.org/scripts/detail.asp?nNEWSID=986413/7/2559> (วันที่เข้าถึง 13 กรกฎาคม 2559)

เอกสารเครือข่ายพลเมืองฯ. (2556). (ร่าง) **โครงสร้างกลไก “คณะทำงานความร่วมมือเพื่อเฝ้าระวังและจัดการความรุนแรง”** เอกสารอัดสำเนา.

ภาษาอังกฤษ

Birkeland, T. K. (2016). **Unarmed Civilian Protection: The Methodology and Its Relevance for Norwegian Church-Based Organizations and Their Partners**.

Carriere, R. C. (2010). The World Needs 'Another Peacekeeping'. In C. Schwitzer (Ed.), **Civilian Peacekeeping A Barely Tapped Resource**. Belm - Vehrte: Sozio - Publishing.

Galtung, J. (1990). Cultural Violence. **Journal of Peace Research**, 27 (3), 291 - 305.

Johansen, J. (2007). Nonviolence: More than the Absence of Violence. In C. W. a. J. Galtung (Ed.), **Handbook of Peace and Conflict Studies**. USA and Canada: Routledge.

Julian, R. (2010). Peacekeeping with Nonviolence: Protection Strategies for Sustainable Peace In C. Schwitzer (Ed.), **Civilian Peacekeeping A Barely Tapped Resource**. Belm - Vehrte: Sozio-Publishing.

Kitschelt, H. P. (1986). Political Opportunity Structures and Political Protest: Anti-Nuclear Movements in Four Democracies. **British Journal of Political Science**, 16(1), 57 - 85.

McCarthy, B. E. a. J. D. (2004). Resources and Social Movement Mobilization. In S. A. S. David A. Snow, Hanspeter Kriesi (Ed.), **The Blackwell Companion to Social Movements** (pp. 116 - 152): Blackwell Publishing Ltd. Resoured. Belm - Vehrte: Sozio Publishing

Schirch, L. (2006). **Civilian Peacekeeping Prevent Violence and Making Space for Democracy**. Sweden: Life & Peace Institute.

Schweitzer, C. (2010). **Civilian Peacekeeping A Barely Tapped Tapped Resource**. Belm - Vehrte: Sozio - Publishing.

Wallis, T. (2010). Best Practices for Unarmed Civilian Peacekeeping In C. Schwitzer (Ed.), **Civilian Peacekeeping A Barely Tapped Resource**. Belm - Vehrte: Sozio - Publishing.

Witness, P. o. Q. P. a. S. (2008). **Structural / Cultural / Direct Violence**. (Online). Available: <http://www.turning-thetide.org/files/Structural%20Cultural%20Direct%20Violence%20Hand-out.pdf>. (Accessed 10 November 2015).

สัมภาษณ์

กฤตยชญ์ ปรียทัศน์ยเวช. 17 ธันวาคม 2559. สัมภาษณ์.

แกนนำ กปปส. ท่านหนึ่ง. 27 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

แกนนำ นปช. ท่านหนึ่ง. 28 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

จัสมิน ลุทซี. 10 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

เจ้าหน้าที่มูลนิธิริโปเต็กตั้ง. 9 กันยายน 2557. สัมภาษณ์.

ผู้บังคับการเหตุการณ์ ท่านหนึ่ง. 6 ธันวาคม 2559. สัมภาษณ์.

ภูมิจิต ศิระวงศ์ประเสริฐ. 29 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

ภูมินทร์ ศิลาพันธ์. 15 ธันวาคม 2559. สัมภาษณ์.

মনชนক পৰমৰত্ন. 2 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

วรภัทร วีรพัฒนคุปต์. 9 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

ศุภวัฒน์ เสมอภาค. 2 ธันวาคม 2559. สัมภาษณ์.

สมชัย เย็นสบาย. 12 พฤศจิกายน 2559. สัมภาษณ์.

สุวรรณา จิตประภัสสร. 26 สิงหาคม 2557. สัมภาษณ์.

อนนต์ อันติมานนท์. 30 ตุลาคม 2559. สัมภาษณ์.

อรุชิตา อุตมะโกคิน. 22 สิงหาคม 2557. สัมภาษณ์.

